

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA INNOCENTII III (ANNO 1216) PRO LATINIS
ET CONCILII FLORENTINI (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIMA
ECCLESIE SÆCULA,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS DETECTIS, AUCTA; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA ;

DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS, STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM, DOGMATICUM, MORALE, LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE; SED PRÆSERTIM DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM OMISO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS LIBRORUM S. SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT :

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS, TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER SIMILIS, PRETHI EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES LATINA.

IN QUÆ PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIE LATINÆ
A TERTULLIANO AD INNOCENTIUM III :

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIÆ LATINÆ TOMUS LXXIII

VITÆ PATRUM, SIVE HISTORIÆ EREMITICÆ LIBRI DECEM,
TOMUS PRIOR

PARISIIS,

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES.
IN VIA DICTA AVENUE-DU-MAINE, 189, OLIM CHAUSSÉE DU-MAINE, 127.

APPENDIX

AD MONUMENTA SEX PRIORUM ECCLESIAE SÆCULORUM

VITÆ PATRUM

SIVE

HISTORIÆ EREMITICÆ LIBRI DECEM

AUCTORIBUS SUIS ET NITORI PRISTINO RESTITUTI

AC NOTATIONIBUS ILLUSTRATI, OPERA ET STUDIO HERIBERTI ROSWEYDI, ULTRAJECTINI

E SOCIETATE JESU THEOLOGI.

ACCEDIT

ONOMASTICON RERUM ET VERBORUM DIFFICILIORUM, CUM MULTIPLICI INDICE,

ETIAM CONCIONATORIO,

EDITIO MEMORABILISSIMA QUÆ ANTUERPIÆ PRODIIT, ANNO DOMINI MDCXXVIII, EX OFFICINA PLANTINIANA,

NUNC AUTEM ACCURATIOR REVIVISCIT,

NOVISSIME CORRIGENTE ET RECENSENTE

J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS PRIOR.

PARISIIS,

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES,

IN VIA DICTA : AVENUE-DU-MAINE, 189, OLIM CHAUSSÉE-DU-MAINE, 127.

ELENCHUS OPERUM

QUÆ IN HOC TOMO LXXIII CONTINENTUR

	Col.
Prolegomena	13
Vitarum Patrum liber primus	89
— — liber secundus, sive Historia monachorum.	707
— — liber tertius, seu Verba seniorum	739
— — liber quartus.	813
— — liber quintus.	851
— — liber sextus, seu Verba seniorum	991
— — liber septimus, seu Verba seniorum	1025
— — liber octavus, sive Historia lausiaca	1065

MONITUM.

Seriei Patrum quæ a Tertulliano ad Gregorium Magnum extenditur quasi coronidem imponimus Vitas Patrum Rosweydi, opus videlicet omnium votis exoptatum, laudibus commendatum. Nec a nostro proposito nobis aberrare videmur, dum sex priorum sæculorum monumentis hanc Vitarum collectionem subjicimus quarum auctores forte omnes ad illam temporis periodum, satis nulli ad Patrologiam Latinam pertinent: iis qui Græce scripserunt non nisi sub antiquissimæ interpretationis larva se nunc Lectori studioso offerentibus, et quasi jus latinitalis ab hac speciali forma mutuatis, donec ipsos, in serie Græca, suis locis legere liceat, propriam linguam loquentes recentiorique interpretatione donatos. M.

AD ANTONIUM DE WINGHE

ABBATEM LÆTIENSEM ORDINIS SANCTI BENEDICTI

ET RELIGIOSUM EJUS CÆTUM

Heriberti Rosweydi proœmium

Annus jam agitur quartus, ex quo mihi provinciam hanc, admodum reverendissime Domine, Vitas Patrum recognoscendi imposuisti, omnem operam qua a libris qua a sumptibus, ut olim Evagrius in Syriæ eremo Vitas sanctorum Patrum non minus calamo quam vita exprimentis Hieronymo, identidem spondens. Exstimulabat te copiosus, quem ex hoc libro cujusque religiosum animum consequi posse censebas, fructus. Ego primum detrectare, causari quod alio opere distinerer, suggerere de Baronii legendis reliquiis, quem sciebam eo olim animo fuisse, ut eam ornaret provinciam; ideoque Romæ inquirendum esse, si quæ forte ornamenta reliquerit.

Primo igitur quoque tempore Romam cogitans, per illustrem et reverendissimum admodum dominum Moronatum sancti Michaelis in Gallia abbatem, etiam illustrissimi cardinalis Perronii accedentibus auspiciis, a Baronianorum studiorum consiliis inquiris, si quid subsidii ad hanc rem præstantissimus Annalium scriptor reliquerit. Responsum vero hoc Roma accipitur (Epistol. Rom. ad cardin. Perron.): « Verum quidem est, ad instantiam multorum piorum fratrum fuisse animum illustrissimo cardinali Baronio S. M. amplificare et scribere in librum Vitas Patrum, quod et promisit in aliquibus suis libris; sed huc usque operi non adhibuerat manum, quia studia sua alio direxit. Præceperat quidem in eum finem procuratori ordinis Cassinensis, ut scriberet ad duo vel tria principalia monasteria sui ordinis, et inquirere an haberi possent libri impressi vel manuscripti, qui tangerent hanc materiam; et si bene memini illustrissimo cardinali Sappatæ supplicavit, ut in Hispaniam scriberet pro simili inquisitione. Et existimabat aliquid se etiam reperturum in bibliotheca Vaticana; sed præventus morte exsequi non potuit pium suum desiderium. Domi non inveni nisi unum librum Vitas Patrum, impressum Lugduni anno 1522, tam mendosum ut vix possit intelligi. Hæc causa est cur illustrissimæ Dominationi vestræ nequeam satisfacere, sicut ipsa cupit, et sicut ego libenter et cum omni reverentia facerem, si mihi esset integrum. Si quis sit qui manum adhibere velit huic operi, et operam suam impendere ut perfectum reddat hoc opus, rem præstabit gratissimam Deo optimo maximo et utilissimam omnibus religiosis volentibus pie vivere. »

Hoc habito responso, cum viderem hanc provinciam mihi integram relictam, quam a me adornari optabas, omnibus aliis studiis sepositis, in unam hanc rem incubui. Et quidem tria mihi potissimum in hac recognitione præstanda esse sentiebam.

Primo, ut quoniam ab auctoribus omnis libris auctoritas, in eos non perfunctorie inquirerem. Quod qua cura præstiterim, tum manu ductione librorum scriptorum, tum historiæ variæ monitu, docebunt proxime sequentia prolegomena.

Secundo, ut textus prodiret genuinus, nullis interspersus glossematis, nullo subditio adornatus fuco. Nempe ramenta auri e venis suis sinceriora exeunt, quam a fornace aurificis mistione nescio qua subinde adulterata. Quam in rem manuscriptos undique Codices non e Belgio tantum, sed etiam ex Germania evocavi, quorum catalogum prolegomeno 24 reperies. Quæsi vi et editiones quas nancisci potui vetustissimas; imo me prope omnes, seu recentiores seu vetustas nactum esse vix dubitem asserere. Certe ad XIX diversa exemplaria indagavi et inspexi, quæ locis et annis assignatis prolegomeno 17 suggeret. His fretus subsidiis manuscripta cum impressis imprimis comparavi, nunc manuscripta cum manuscriptis, nunc impressa cum impressis quoque committens.

Tertio, ut sicubi verbum aliquod difficile occurreret, sicubi ritus aliquis rarior dubium teneret lectorem, sicubi historia perplexa sensum turbaret, difficultatem explicatione tollerem, raritatem similium adductione no-

tiorem facerem, perplexitatem collatis inter se historicis evolverem, omnibus denique locis tenebrosis, quantum mihi domestica suggererat facula, lucem inferrem.

Quia vero memineram Baronium hisce Patrum Vitis jam olim bene voluisse (Baron. Notat. in Martyr. Roman. 17 Jan.), quidquid ex ejus scriptis ad has Vitas illustrandas colligere potui, suis locis ejus verbis dedi, et vel eo nomine libuit magno viro parentare.

Habes, admodum reverendissime domine prælata, instituti mei rationem, habes Vitas Patrum tantopere desideratas. Quas tibi tuoque cætui imputabit posteritas, quod favore sumptuque vestro, veste nunc prodeant cultiore.

Sed nullasne solemni præfatorum more, laudum tibi tuoque cætui licebit hic laureas texere? Non permittis Deo domesticoque sat gloriosus teste. Sustinere igitur me calamum a tuis tuorumque laudibus jubes, « ne affectus, inquis, tuus erga nos transferat te supra rei veritatem (Epist. Abbatis Winghii ad Herib.). » Ego vero, etsi de affectu testari possim, nihil me extra verum de te tuisque sentire, ne tamen in limine, quod aiunt, ad inobedienciæ lubricum offendam, jussis pareo.

Nihil dicam de religionis quo flagras studio, nihil de paupertatis quo gaudes amore, nihil de pietatis quo in Deum exstuas ardore, nihil de præclaro tuorum regimine, quibus non verbis magis quam exemplo præis; nihil denique (de quo tamen ego copiosissime loqui, tu libentissime audire posses) de singulari tuo in minimam societatem nostram affectu, quem animus tunicaque non minus nostratem, quam religiosa regulæ discretionæ præcipuæ observantia (Greg. I. II Dial., c. 36), et masorte Benedictinum facit. Nihil igitur de tuis laudibus dicam, quod hæc laudum stabella semper flagella existimasti.

Sed nec te pro merito convenire licebit, religiose cætus Lætiensis, qui disciplina vestra repræstatis nobis Tabennam Pachomii, Ammonis Nitriam, Macarii Sceten? Quos enim non una Lælitia virtutum manipulos exhibuit sub Blossio? quibus non charitatis pyropis exsplenduit sub Doulletio? quo non effulsit religionis decore sub Le Francquo? Quisquis profecto Vitas Patrum leget, dum Ægypti perambulans solitudines, Paulos, Antonios, Paphnutios lustrat; dum Palæstinæ deserta pervadens, Hilariones, Hesychas, Epiphianos invisit; dum Syriæ rupes antraque perreptans, Ephræmos, Aphraates, Julianos visitat; is Lætiæ oculis, Lætiæ animo, Lætiæ adoret vestigiis. Ibi magnorum illorum virorum imitatores, quorum sacra in religiosorum animis viget memoria, abbates inveniet. Quibus ne Winghium non minus virtutum quam dignitatis successorem accenseam, ejus non patitur modestiæ. Quare eum posteris, non suspectis mortuorum censoribus, laudandum relinquo.

Fruere interea, admodum reverendissime domine prælata, cum religioso tuo cætu hoc sumptibus tuis eliminato de Vitis Patrum tomo. Cui si alter quandoque tomus accedat, qui omnia Patrum ascetica scripta uno velut fasce comprehendat, haberes quidquid ad veterum ascetismum requiri possit. Quo enim hic liber ad mores efformandos exemplis præsit, alter docendo manuduceret. Sed quia scriptum memini: CŒPIT JESUS FACERE ET DOCERE (Act. I), hic nunc factorum liber præcurrat.

Quod si solito favore studia mea perrexeris prosequi, et sacræ historiæ amantem e suis singuli provinciis Sanctorum Vitas pergant submittere, dabo operam ut illæ quoque simili modo recensitæ subsequantur.

Nova Allocutio

Hæc vota mea erant anno 1615, quando ex umbra ad solem auspiciis vestris Vitæ Patrum typis Moretiansis prodibant. Et jam sanctorum reliquorum Historiæ me accingebam, cum ecce tibi prodiit nonnemo Ecclesiæ hostis, cui necessario occurrendum fuit. Relictis igitur sanctorum armariis ad sancitorum armamentaria me converti.

Et post tres debellatos hostes, post Historiam Ecclesiasticam et nonnulla alia patriæ data, cum jam Vitas Sanctorum in manus resumerem, et Januarius pluteum premeret, ut ad prælum adornaretur, interpellor ab accuratissimo typographo mihi que amicissimo Balthasare Moreto, qui asserebat Vitas Patrum posci, identidemque reposci. Huic igitur operi rursus me impendi, et hos æstivos menses correctioni et editioni dedi, adjunctus singularibus tuis observationibus, bonarum spongiarum plenis.

Gratas porro nunc, uti olim, has veterum Patrum melotas denuo expumicatas, in piorum auclorum domesticum tuum cimiliarchium venturas, spem facit certam præclara illa tua sedulitas, quam in elucidando et ornando Blossio, parente Lætiensium optimo, non laboribus, non sumptibus parcens adhibes, donec tandem nova amictus synthesi post hasce Vitas, his ipsis D. Moreti amici tui typis, publico animarum bono, in lucem veniat. Quod ut cito fiat, omnes volumus.

Interea, admodum reverendissime domine, redit ad te tuamque Lætiensium coronam, qua merito gloriari potes, liber hic laborque denuo desudatus; qui priscus, qui novus tuus est totus, tuis ære libraque, mancipio tuus. Tantum oro atque obtestor, ut precibus apud Deum optimum maximum quibus vales, velis obtinere, ut hæc novantiqua editio, ad æmulandam sanctorum Patrum virtutem in omni religioso cætu, toto orbe terrarum secundior apparere possit.

IN VITAS PATRUM

PROLEGOMENA XXVI

Benevolo lectori salutem.

[1] Ne offendare, lector, si stylus quandoque rudior, si phrasis occurrat in Vitis Patrum et verbis seniorum incomptior; rem ipsam appende, non verba: fructum lege, non folia; florem carpe, ne volaticos desidera pappos. Præclare magna Ecclesiæ lumina; sanctus Hieronymus: « Inloquendo simplicitatem excusabit sanctimoniam magnitudo (*Hieron., epist. 101, Panmach.*). Sanctus Augustinus: « Bonorum ingeniorum insignis est indoles, in verbis verum anare, non verba. Quid enim prodest clavis aurea, si aperire quod volumus non potest? aut quid obest lignea, si hoc potest, quando nihil quærimus, nisi patere quod clausum est (*Augustin., lib. IV de Doctrina Christ., cap. 11?*) » Quibus egregie succinit illustrissimus cardinalis Baronius: « Sicut effossum informe aurum et rude eo charius esse solet, quod nihil videatur alterius metalli habere commistum, ita egregia monumenta sua ipsius vetustate atque simplicitate micantia, quibus res potius quam verba in pretio esse solent, gratiora plane erunt atque jucundiora quovis scripto recentioris auctoris, quibuscunque eloquentiæ phaleris exornato. Quidquid enim obducitur fuco atque pigmentis, suspectum redditur, pulchriorque enitescit ipsa sua puritate simplicitas, quæ quod mentiri nesciat, omne quamvis ad ornatum compositum velamentum abhorret (*Baronius, tom. III, anno 356.*) »

Ego vero ita mecum ratiocinari solco: Qui hæc legent, vel in Latinitatis adyta penetrarunt, vel ante Latinitatis portas etiamnum [II] exercentur et suspirant, prioribus non oberit stylus minus Latinus, cum ipsis domi suppetat, unde Latiniorem depromant; posteriores hic incunabula sua quandoque reperient, nec ipsi lingua minus prompti erubescant ad tertiata et velut offensantis linguæ fragmine dimidiata verba. Equidem solidum aurum, licet terrulenta obductum fæce, caryoticis vilium Kalendarum strenis semper prætuli; venustis quidem specie, fronteque divitias mentientibus, sed tenui tamen tantum auri illitis aspergine, et hoc fuco domesticam tegetibus paupertatem.

Ne mirere quoque, lector, Vitas Patrum toties casus, recusas, et per tot doctorum virorum transisse manus, nec nitori tamen suo pristino hactenus redditas. Sed enim considerari opto, quod monet divus Augustinus, nempe sumus, « tanquam minuscularii vectigalium conductores, vel tanquam opifices in vico argentario, ubi unum vasculum, ut perfectum exeat, per multos artifices transit, cum ab uno perfecto perfici possit. Sed aliter non putatum est operantium multitudini consulendum, nisi ut singulas artis partes cito ac facile discerent singuli, ne omnes in arte una tarde et difficile cogentur esse perfecti (*Aug., lib. VII de Civitate Dei, cap. 4.*)

Ita plerumque evenit in libris recensendis. Non ab uno aliquo, non a duobus, sed a pluribus sæpe res una perficitur; cum hic in antiquariorum præstantiam inquirat, ut typographorum castiget vitia; iste ordinis et rerum majorem rationem habet, ille historiæ. Ita multorum collata manu, prout quemque genus ducit, prodit tandem aliquid accuratum.

Quod ut de editione hac spondere non audeam, ita lectorem invitare non vereor, ut editionem hanc cum aliis editionibus conferat, et arbiter sedeat operæ a singulis præstitæ.

Quæ mihi subsidia fuerint, tum a libris mss., tum ab Editis, quid alii quoque præstiterint, qui ante me hac decurrere orbita, edisseram ordine, si prius de horum librorum inscriptione, auctoribus, interpretibus, auctoritate (quæ solemnia fere præambula sunt) non omnino perfunctorie disseruero.

PROLEGOMENON PRIMUM.

Quæ horum librorum inscriptio.

[III] Dico primo, ut nunc passim, ita jam olim libri hi, (vel certe eorum pars) inscripti fuere: *Vitæ Patrum.*

1. Gelasius papa, in concilio anno Christi 494 cum LXX episcopis Romæ habito delectum habuit ecclesiasticorum librorum, decretumque condidit, quod habetur in decreto Gratiani dist. 15, cap. *Sancta Romana Ecclesia*, in quo ista habet: Vitas Patrum, Pauli, Antonii, Hilarionis, et omnium eremitarum, quas tamen vir beatus scripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus. »

A 2. Gennadius, de illustr. Ecclesiæ Scriptor., cap. 11, in Evagrio monacho: « Cujus etiam liber, qui attitulatur *Vitæ Patrum*, velut continentissimi et eruditissimi viri mentionem facit. » Et cap. 41, de Petro nio Bononiensi episcopo: « Scripsisse putatur Vitas Patrum monachorum Ægypti. »

3. Paschasius S. R. E. diaconus prologo suo in librum, quem de Vitis Patrum rogatu Martini Dumiensis abbatis Latinitati donavit: « Vitas Patrum sanctorum, Græcorum (ut cætera) facundia studiose conscriptas, jussus a te, sanctissime Pater, in Latinum transferre sermonem. »

VITÆ PATRUM

SIVE

HISTORIÆ EREMITICÆ.

LIBRI DECEM.

Collationes Patrum, et institut, et Vitæ eorum, et Regula S. N. P. Basilii, quid aliud sunt, nisi bene viventium et obedientium monachorum exempla et instrumenta virtutum? (*S. Benedictus, Regulæ suæ cap. ult.*)
O desertum floribus Christi vernans! O solitudo in qua illi nascuntur lapides de quibus in Apocalypsi civitas magni regis exstruitur! O eremus familiaris Deo gaudens!

(*Hieronymus, epist. 1 ad Heliodorum, de laude eremv.*)

PRÆLUDIA AD LIBRUM PRIMUM.

Sectori.

✚ Quia divus Hieronymus hoc libro primo sæpe interloquitur. idemque, arctioris vitæ incensus desiderio, eremitas olim invisit, inque eremo annos aliquos vixit; placuit hic brevi synopsi, vitæ vitæque ejus periodos, qua peregrinationes ejus spectant, oculis sujicere; ad nonnullam eorum lucem, quæ lecturus es. Quos ex illustrissimi cardinalis Baronii laudatissimis Annalibus concinnavi, ut magno duce divi Hieronymi conseceris vestigia.

DIVI HIERONYMI PEREGRINATIO.

Divi Hieronymi primordia et profectio Gallicana. A Donatum audivit; ipsum enim suum nominat præceptorem (*Hieron., in Chron. anno 20 Constantii*), Anno Christi 342. Baron. tom. III, Adam, 372. tum, ut ipse tradit (*Hier., lib. I cont. Pelag. et in Epist. ad Gal. cap. II*), scholastico more lusit in controversiis declamandis. Ibi adulta ætate sacro baptismo initiatus est (*Hier., epist. 57.*): quo suscepto, paulo solutiorem vitam, quam gesserat, continuo emendavit; nam A priori amissa corporis integritate, secundam, quam vocat continentiam post baptismum, servavit immaculatam totus piis officiis deditus una cum ejusdem instituti sodalibus (*Hier., Apolog. pro lib. adv. Jovin.*), singulis diebus Dominicis (ut ipse tradit [*Hieron., in Ezech. c. XL*]) invisibat in subterraneis cæmeteriis reliquias sanctorum martyrum; nihilque cæteris diebus otii sibi relinquens, totus erat in describendis libris; sic enim bibliothecam Romæ summo studio atque labore sibi confecisse testatur (*Hier. ep. 22*).

Bonosum habuit collactaneum (*Hier. epist. 41*), et cum eodem coaluit in liberalibus disciplinis, prædixit adolescente; a puero enim excolendus bonis literis traditus est præceptor; de quo ipse (*Hieron. Apolog. advers. Ruffin.*): « Memini me puerum cursitasse per cellulas servulorum, diem feriatum duxisse lusibus, et ad Orbilium sævientem, de aviæ sinu tractum esse captivum. »

Romam veniens cum eodem ipsius gentili Bonoso

In Gallias post hæc peregrinatus cum ipso Bonoso, eadem siti librorum, Treveris sancti Hilarii libros de

cum qua et Dominus nos faciat invenire misericordiam suam in die iudicii; quoniam ipsi est honor et gloria, potestas et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

ROSWEYDI NOTATIO.

(1) *Pelagiæ.*] Martyrolog. Romanum, 8 Octobr. « Jerosolymis sanctæ Pelagiæ cognomento Pœnitentis. »

(2) *Jacobo Diacono.*] Ita auctor seipsum vocat hic in præfatione.

(3) *Eustochio.*] Ita interpres suum nomen exprimit in prologo, qui deest edit. Colon., sed habetur in Ms. sancti Audomari, et vett. edit.

(4) *Nonnus.*] De hoc Martyrologium Rom. 2 Decembris: « Edessæ sancti Nonni episcopi, cujus precibus Pelagia pœnitens ad Christum conversa est. »

(5) *Juliani.*] Varii occurrunt Juliani in Martyrologio. Existimo hic intelligi unum ex iis qui passi sunt in Syria, in qua Antiochia.

(6) *Prima choreutiarum pantomimarum.*] Ita emendavi ex conjectura. Loco *choreutiarum*, vetus *thorentiarum*; Coloniensis *thorentiarum*. Ms. sancti Audomari: *Prima chaos in theatrum pantomimi*. Erunt forte qui loco *thorentiarum* divinent legendum *theatricarum*. Noti γορραϊ Platonis et Aristoteli, qui et cantabant et saltitabant. Talis hæc Pelagia pantomima choreutria.

(7) *Musci.*] Infra, in Vita sanctæ Marcellæ, c. 3, *fragrare musco mure*. Vide Onomasticon.

(8) *Dimissa est oratio catechumenorum.*] Mox sequitur, *missa fidelis* seu *fidelium*. Ita olim officium divinum erat distinctum, ut pars vocaretur *missa catechumenorum*, pars *missa fidelium*.

(9) *Diptychum tabularum.*] Erant Diptycha bifores tabellæ ad varium usum. Vide Onomast.

(10) *Canones.*] Vetitum olim canonibus, ne quis ad baptismum admitteretur sine patrino seu fidejussore, quod multo accuratius observatum in meretricibus et histrionibus, quorum conversio magis erat dubia.

(11) *Diaconissis.*] Diaconissæ antiquitus baptizandas mulieres velabant.

(12) *Catechumenum.*] Intelligit locum catechumenorum in ecclesia, qui distinctus erat a loco fidelium.

(13) *Tortos.*] Ita vetus editio. Colon., *torques*.

(14) *Tricinam.*] Addunt Editi, *id est, cilicinam*.

(15) *Birram.*] Birra nunc vestem pretiosam nunc vilem significat. Vide Onomasticon.

APRILIS II.

VITA

SANCTÆ MARIÆ (1) ÆGYPTIACÆ,

MERETRICIS

AUCTORE SOPHRONIO (2) JEROSOLYMITANO EPISCOPO,

INTERPRETE PAULO (3) DIACONO SANCTÆ NEAPOLEOS ECCLESIAE.

PRÆFATIO INTERPRETIS.

Domino gloriosissimo ac præstantissimo regi Carolo.

381 Sciens gloriosissimam majestatem vestram tam divinis eloquiis, quam sanctorum præcedentium exemplis valde delectari, cum jamdudum libellum conversionis Mariæ Ægyptiacæ, cum tomulo de cujusdam vicedomini (4) pœnitentia, domino meo obtulerim, quia ille ipse casu quodam deperit, nunc interim jussui vestro in eodem restaurando devotus obediivi. Obsequii quoque et devotionis meæ fuit ut non simplicem tantum memoratæ rei textum exhiberem; sed et alia quæsitu digna superadjicerem, de venerandis scilicet constitutis (5) et gestis præsulum Romanæ Ecclesiæ: quorum sanctionibus quam reverenter Ecclesia utatur, majestas vestra optime novit. Hoc autem brevitatis compendium servus vester ideo sumpsit, ut serenitas vestra, quam Reipublicæ fascibus valde oneratam attendo, cui sparsim diversa non vacat percurrere scriptorum volumina, quasdem consuetudines ecclesiasticas in brevi, quasi in quodam Enchiridio inclusas, tenere possit, et quia secundum regalem industriam domini mei in hoc fervore didici, ut facta dictave vestra juxta auctoritatem irrefragabilem dirigere, et quid erga cultum divinum tenendum, quidve rejiciendum sit, sollicitè disquirere et perscrutari, elucubrationis sit assiduæ, qualiter ejus divinitatis ope muniti, prosperis successibus ad omnia currere mereamini.

Prologus auctoris.

382 Secretum regis celare, bonum est; opera autem Dei revelare et confiteri, honorificum est (*Tob. xii*). Ita enim legitur, angelum dixisse Tobiae post oculorum amissionem, gloriosamque illuminationem, et post illa transacta pericula, e quibus liberatus, consecutus est Dei pietatem. Etenim regis secretum manifestare, nocivum et valde periculosum est; et Dei gloriosa silere opera, magnum est animæ detrimentum. Propter quod ego divina tegere silentio dubitans, et pigri servi metuens condemnationis imminens

judicium, qui a domino talentum accipiens, fodiens in terram abscondit, et datum ad operationem celavit extra negotiationem (*Matth.* xxv), sacram ad me prolata narrationem nequaquam silebo. Sed nullus mihi sit incredulus scribenti de eis quæ audiui, nec quisquam me mentiri æstimet, de rei magnitudine dubitans. Mihi enim absit sacris mentiri rebus, et adulterari verbum, ubi Deus memoratur. Ejus autem, qui minima intelligit, et indignius de Dei magnitudine, qui carnem assumpsit, et incredulus est ista dicenti, non mihi pertinebit periculum. Si qui autem illi sunt qui hujus scripturæ legerint textum, gloriosamque rei admirationem sane credere renuerint, et illis Dominus misereatur, faciatque capaces sancti verbi, ne rei existant Dei miraculorum, quæ plura in suis fieri prædestinavit electis : quoniam et ipsi humanæ naturæ infirma considerantes, impossibilia decernunt ea quæ de hominibus sanctis gloriosa dicuntur. Assumam de cætero narrationem, ipsam rem referens, quæ in hac nostra generatione facta dignoscitur, quam sacer vir, divina et agere et docere educatus, narravit. Sed ut supra dictum est, nullus hæc ad incredulitatem trahat, considerans impossibile fieri in hac nostra generatione tam grande miraculum, quia gratia Dei per omnes generationes in sanctas pertransiens animas, amicos Dei facit et prophetas, quemadmodum Salomon secundum Deum edocuit (*Sap.* vii). Tempus namque est sacræ prodere narrationis initium, magnum virileque certamen venerabilis Mariæ Ægyptiacæ videlicet qualiter expleverit tempora vitæ suæ.

VITA.

CAPUT PRIMUM. — In monasterio Palæstinorum fuit A vir vitæ moribus et verbo ornatus, qui ab ipsis cunabulis, monachicis est actibus diligenter instructus, et conversationibus veraciter educatus, nomine Zosimas (6). Et nullus nos æstimet dicere Zosimam illum in prædicationis erroneæ dogmatibus accusatum sectæ alterius : alius enim hic, et alius ille, et multa inter utrosque distantia, licet unum uterque sortiti sint vocabuli nomen. Hic itaque Zosimas ab initio in vo Palæstinorum conversatus est monasterio, et omnem pertransiens monachicam disciplinam, in abstinentiæ opere omnium factus est probatissimus. Omne enim præceptum sibi traditum canonis ab his qui ab infantia educati sunt, luctam perfectæ disciplinæ monachicæ irreprehensibiliter conservabat. Multa etiam et ipse sibi adjiciens superaddidit, B cupiens carnem spiritui subjugare. Nec enim in aliquo offendisse comprobatur. Ita enim fuit in cunctis perfectus monachicis actibus, ut multoties multi monachi de prædicti loci monasteriis et de longinquis partibus ad eum confluentes, ejus exemplis atque doctrinis se constringerent, et ad illius imitationem abstinentiæ se multo magis subjugarent.

CAP. II. — Hæc itaque omnia in se habens, a meditatione sacri eloquii nunquam discessit, sed in stratu suo quiescens, sive surgens, aut operam tenens manibus, vel cibum, si conveniebat ut sumeret, bonum, quo ille uti consueverat, spiritualiter utebatur, unum opus habebat intacitum et nunquam deficiens, psallere frequenter et meditationem facere sacri eloquii. Multoties enim asserunt quia et divinæ illustrationis dignus effectus, a Deo sibi visiones ostensæ sunt, et mirum non est nec incredibile. Si enim, ut ait Dominus, beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (*Matth.* v) ; quanto magis qui suam purificaverint carnem, sobrii semper, animorumque pervigiles, oculos divinæ prospiciunt illustrationis, visionis indicium hinc preparatæ futuræ bonitatis accipientes ? Dicebat autem ipse Zosimas, ab ipsis,

ut ita dicam, maternis ulnis in hoc esse monasterio traditum, et usque ad quinquagesimum tertium annum in eo cursum monachicum peregisse. Post hæc autem pulsatus est a quibusdam cogitationibus, quasi jam in omnibus esset perfectus, alterius non indigens in ullo doctrina. Hæc autem, ut dicebat, in se cogitabat : Nunquid est in terris monachus, qui novum aliquid possit tradere mihi, juvare me valens in aliquo quod ignorem, aut quod ego in monachico non expleverim opere ? Nunquid invenitur monachus qui solitudinem duxerunt vir qui prior me in actibus sit ? Hæc et his 333 similia eo cogitante, astitit quidam et dixit ei : O Zosima, bene quidem, et sicut possibile fuit homini, decertasti, bene cursum monachicum consummasti. Tamen nullus est in hominibus qui se perfectum esse demonstret. Major enim lucta præsens quam illa quæ præterit, licet tu nescias. Ut autem cognoscas quantæ sint et aliæ via salutis, egredere de terra et de cognatione tua, et de domo patris tui, ut Abraham ille patriarcharum eximius (*Gen.* xii), et veni ad monasterium quod juxta Jordanem adjacet flumen.

CAP. III. — Mox igitur secutus dicentem, egressus de monasterio, in quo ab infantia conversatus est, et perveniens ad Jordanem, fluvium omnium sanctiorem, dirigitur ab eo qui vocavit eum in monasterium in quod illum Deus venire præcepit. Pulsans igitur monasterii januam, loquitur prius monacho qui januam observabat, et ille nuntiavit eum abbati. Qui suspiciens eum, habituque et specie religiosum conspiciens, postquam flexit genu, ut mos est monachis, accepta oratione, hoc eum interrogavit : Unde frater, advenisti ? et quam ob rem apud humiles te conjunxisti monachos ? Zosimas autem respondit : Unde quidem veni, non puto necessarium dicere ; ædificationis autem gratia, Pater, adveni. Audivi de vobis magnalia et laude digna, et posse Deo animam sociari. Dixit autem ei abbas : Deus, frater, qui solus sanat animæ infirmitatem, ipse te et nos doceat

divina mandata, et dirigat omnes ad ea facienda quæ opportuna sunt. Homo enim hominem ædificare non valet, nisi unusquisque attendat semetipsum frequenter, et sobrio intellectu quod expedibile est operetur, Deum habens cooperatorem. Tamen quoniam, ut dixisti, charitas Christi te videre nos humiles monachos perduxit, mane nobiscum, si ob hoc venisti, ut omnes nos nutriet pastor bonus sancti Spiritus sui gratia, qui animam suam dedit liberationem pro nobis, et proprias oves vocat ex nomine (*Matth. xx; Joan. x*). Hæc dicente abbate, flectens iterum Zosimas genua, accepta oratione, respondit Amen, et mansit in eodem monasterio.

CAP. IV. — Vidit autem ibi seniores actibus et visione splendentes, spiritu ferventes, et Domino servientes. Psallentia (7) ibi erat, incessabiles totius noctis habens stabilitates, et in manibus semper operatio, et in ore psalmidivini absque diminutione. Sermo ibi otiosus non proficiebat: cogitatio auri argentique, aut rei alicujus apud illos non erat; expensa anni totius, aut mensura, vel temporalis vitæ meditationes, doloribus congruæ, nec nomen apud illos cognoscebatur; sed unum erat primum solummodo, quod festinabatur ab omnibus; ut unusquisque mortuus esset corpore, sicut semel sæculo, et eis quæ in sæculo sunt mortificatus, et jam non vivens. Cibum autem habebant indeficientem, divinitati eloquia; nutriebant vero corpus pane et aqua, ut multo magis apud divinam clementiam apparerent efficaces.

CAP. V. — Hæc Zosimas, ut dicebat, perspicens, ædificabatur valde, prætendens se ad perfectionem, et crescere faciens proprium cursum, cooperatores inveniens, optime divinum innovantes paradysum. Transactis autem aliquot diebus, appropinquavit tempus, quando sacra jejunia Christianis traditum est celebrare, et purificare seipsos ob divinæ passionis diem resurrectionisque salutationem. Regia (8) autem monasterii nunquam aperiabatur, sed semper erat clausa, et absque ulla perturbatione monachi cursum suum explebant; nec enim erat licitum aperire aliquando, nisi fortassis monachus propter aliquod opus necessarium adveniebat. Solitarius enim erat locus ille, et plurimis vicinorum non solum inusitatus, sed et incognitus. Canon autem talis a priscis servabatur temporibus: propter quod, ut considero, Deus Zosimam perduxit in idem monasterium.

CAP. VI. — Dehinc ergo referam qualiter ipsius monasterii servabatur traditio. Dominica quam primam jejuniorum hebdomadam nominari mos est, agebantur divina sacramenta consuete, et unusquisque particeps efficiebatur vivifici ac intemerati corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi. Et solito modicum cibum sumentes, congregabantur omnes in oratorium, et curvatis genibus, factaque suppliciter oratione, salutabant se invicem monachi, et unusquisque genuflexo publice amplectebatur abbatem, postulantes orationem, ut haberent ad inchoatum certamen eum cooperatorem et comitatorum. Illis ita se habentibus, fores monasterii patefie-

abant, et psallentes consona voce: Dominus illuminatio mea et salus mea, quem timebo? Dominus defensor vitæ meæ, a quo trepidabo? etc. (*Psal. xxvi*), exhibant unum multoties aut duos monasterii custodes relinquentes, non ut custodirent ea quæ intus erant reposita (non enim erant apud illos aliqua furibus congrua), sed ne oratorium absque divinis relinquerent solemnibus. Unusquisque autem se annonabat (9), prout poterat aut volebat. Nam unus portabat corpori ad mensuram sufficiens (10), alius carycas, alius palmarum fructus dactylos, alius vero legumina aqua infusa, alius nihil præter corpus proprium et vestimentum quo utebatur. Nutriebantur autem, quando necessitas exigebat naturæ herbis quæ nascebantur per solitudinem. Canon autem erat unusquisque sibi ipsi et lex absque prævaricatione, ut non cognosceret aliquis consocium, qualiter abstinebat, aut quomodo agebat. Jordanem enim mox transmeantes, longe ab invicem se sequestrabant, et nullus se jungebat ad socium, civitatem æstimantes solitudinem. Sed et si unus ex ipsis a longe venientem ad se aliquem videbat, mox declinabat de itinere, et ad aliam partem pergebat. Vivebat autem sibi et Deo, psallens frequenter et constituto gustans tempore cibum. Ita omnia jejunia celebrantes, revertebantur ad monasterium ante vivificum diem resurrectionis Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi, quam festam Dominicam cum ramis palmarum celebrare sancta accepit Ecclesia. Revertebantur autem, unusquisque habens proprii laboris testem propriam conscientiam, cognoscentem qualiter operatus est, et qualia laborum semina seminavit. Et nullus ullo modo interrogabat alium, quomodo aut qualiter laboris certamina consummasset.

CAP. VII. — Hic est itaque hujus monasterii canon, et ita perfecte et optime custodiebatur. Unusquisque enim, ut dictum est, per solitudinem Deo jungebatur, et in semetipso decertabat, ne hominibus placeret, sed soli Deo. Illa enim quæ propter homines fiunt, et quæ ut hominibus placeant aguntur, non solum non proderunt facientibus, sed et per multa damna efficiuntur agentibus obnoxia. Tunc itaque Zosimas consueta monasterii lege transmeavit Jordanem, modicum quid pro corporis necessitate deportans congrua, et vestem qua utebatur; et canonem quidem celebrabat, solitudinem pertransiens, et tempore escæ necessitatem faciebat naturæ. Sedebat autem nocte in terra, modicum quiescens, et somnum ad modicum gustans, quocumque eum vespertinum reperiebat tempus. Diluculo autem prope rare incipiebat, semper incessabile idem habens propositum, in desiderium habens, ut dicebat, introire in solitudinem, sperans invenire aliquem patrem in ea habitantem, qui eum posset aliquid ædificare, sicut desiderabat, et sine cessatione iter agebat, ac si apud aliquem manifestum festinans. Viginti autem dierum exigens iter, cum sextæ horæ tempus advenisset, stetit modicum ab itinere: et conversus ad Orientem, agebat solitam orationem. Consueverat

enim constituto diei tempore figere itineris cursum, et stans psallere, et genuflexo orare. Dum autem psalleret, et in cœlum inspiceret intentis obtutibus, vidit a parte dextra, ubi orabat, umbram quasi humani corporis apparentem; et primo quidem conturbatus est, ac contremuit, phantasium alicujus spiritus existimans se vidisse, signo autem crucis se muniens, et a se timorem projiciens (jam enim et orationis ejus finis instabat), convertens oculos, vidit aliquem in veritate properantem ad partem Occidentis. Mulier autem erat, quod videbatur, corpore nigerimo, præ solis ardore denigrata, et capillos capitis habens ut lana albos, modicos et ipsos, non amplius quam usque ad cervicem descendentes.

CAP. VIII. — Hoc itaque Zosimas videns, et desideratæ dulcedinis gavisus effectus, cœpit festinanter currere in eam partem, ubi et aliud quod apparuit festinabat. Gaudebat enim gaudio magno. Non enim viderat in spatio dierum illorum speciem hominis, aut animalium, vel volucrum, bestiarumque formam. Desiderabat enim cognoscere quæ vel qualis bestia esset quæ videbatur, sperans quoniam majorum alicujus efficeretur profectus. Illa autem ut vidit contra Zosimam venientem, cœpit fugiens currere apud inferiorem solitudinem. Zosimas autem ætatis senectam obliviscens, et laborem non reputans itineris, tetendit rapidissimo cursu, desiderans conspiciere fugientem. Hic enim persequabatur; illa autem progrediebatur. Erat autem cursus Zosimæ velocior, et paulo effiebat propinquior. Ubi autem appropiavit, ut jam etiam posset vox audiri, cœpit, has voces emittens, clamare Zosimas cum lacrymis: Cur me fugis decrepitem ac peccatorem, serve Dei? Vere sustine me per Deum, quicumque es, pro cujus nomine hanc inhabitas solitudinem. Sustine me infirmum et indignum. Sustine me pro spe, quam habes pro tanti laboris remuneratione. Sta, et tribue orationem et benedictionem seni per Deum, qui neminem aliquando projecit. Hæc cum lacrymis Zosima postulante, venerunt currentes in quemdam locum, in quo quasi aridus torrens designabatur, in quo fuisse torrentem consideravit; sed locus ille talem convenit, ut haberet similitudinem, quomodo in terra illa apparebat. Ut venerunt itaque in prædictum locum, illud quod fugiebat descendit, et iterum ascendit in partem aliam. Zosimas autem clamans et nusquam progredi valens, stetit in aliam partem torrentis, qui speciem videbatur habere torrentis, et addidit **SSS** lacrymas lacrymis, et suspiria suspiriis ampliavit, ut multo magis ex propinquo stridore luctus audiret.

CAP. XI. — Tunc illud corpus quod fugiebat, vocem talem emisit: Abba Zosima, ignosce mihi propter Deum, quoniam manifestare me tibi conversa non possum. Mulier enim sum, et omni corpore tegmine nuda, ut ipse vides, et corporis turpitudinem habens intactam. Sed si vis peccatrici mulieri orationem vere tribuere, projice mihi indumentum quo circumdatus es, ut possim muliebrem infirmitatem operire ad te convertens, et tuas acci-

piam orationes. Tunc tremor nimiusque metus et mentis excessus accepit Zosimam. Strenuus enim erat vir ille valde, et divinitatis dono prudentissimus, et cognovit quia ex nomine non vocasset eum quem nunquam viderat, de quo nec unquam audierat, nisi manifestissime providentiæ gratia fuisset illustrata. Fecit autem cum festinatione quod jussum est, et exuens se pallio quo erat indutus, terga versus projecit ei. Illa accipiens, in quantum potuit tegens partem corporis, quam oportet plus tegi cæteris, præcinxit se, et conversa ad Zosimam, ait ei: Quid tibi visum est, abba, peccatricem videre mulierem? Quid quæris a me videre aut discere, quia tantum non pigritasti tolerare laborem? Ille autem in terra prostratus, posebat benedictionem secundum morem accipere. Prostravit autem se et ipsa, et utrique jacebant in terra, unus ex alio benedictionem poscens.

CAP. X. — Post multarum autem horarum spatia dixit mulier ad Zosimam: Abba Zosima, tibi competit benedicere et orare; tu enim presbyterii honore fultus es, et plurimis jam annis sancto assistis altari, et donis divinitatis Christi secreta rimaris. Hæc verba Zosimam in magnum timorem et certamen magis inducebant, et tremens senex sudoris guttis infundebatur. Dicit autem ei defessus viribus et quasi halitu jam conclusus: Manifesta jam quidem es ex ipsa visione, o spiritualis mater, quoniam tu ad Dominum profecta es, et fortiori parte mortua es. Manifesta autem plus omnium tributa est tibi gratia, ut me vocares ex nomine, quem nunquam vidisti. Sed quia gratia non ex dignitate cognoscitur, sed ex animarum actibus significari consueta est, benedic propter Deum, et orationem tribue indulgentiæ tuæ perfectionis. Stabilitati autem senis sancti compassa, dixit: Benedictus Dominus, qui salutem procurat animarum, et Zosima respondente Amen, surrexerunt utrique de terra. Et ait mulier seni: Homo, quam ob rem ad me peccatricem venisti? Tamen quoniam quidem te gratia Spiritus sancti direxit, ut aliquod ministerium exhibeas meæ exiguitatis corpori congruum, dic mihi, quomodo hodie Christianissima regitur tribus, quomodo imperatores, quomodo sanctæ Ecclesiæ pascitur grex? Zosimas autem respondit hoc verbum: Mater, tuis orationibus sanctis pacem stabilem Deus largitus est; sed suscipe indigni monachi consolationem, et per Dominum ora pro omni mundo, et pro me peccatore, et non hujus cursus et itineris labor sine fructu mihi efficiatur tantæ solitudinis via. Et illa respondit ad eum: Te quidem oportet, abba Zosima, sacerdotii, ut dixi, habentem honorem, pro omnibus et pro me orare, in hoc enim et vocatus es; sed quia obedientiæ præceptum habemus, quod mihi a te jussum est, bona faciam voluntate. Et hæc dicens, ad Orientem conversa, et elevatis in excelsum oculis, manibusque extensis, cœpit orare motu tantum laborum in silentio, voxque penitus non audiebatur ut posset intelligi. Unde et Zosimas nulla potuit verba ex ipsa oratione agnoscere. Stabat autem, ut dicebat

tremens, terram conspiciens, et nihil ullo modo lo- A
quens. Jurabat autem, Deum testem verbi proponens,
quoniam ut vidit eam perseverantem in orationis
constantia, paululum elevatis ab aspectu terræ oculis,
vidit eam elevatam quasi cubitum unum a ter-
ra, et in aere pendentem orare. Hic autem ut vidit,
nimio pavore correptus, prostravit se in terram, su-
dore suffusus, et nimium perterritus, nihil dicere
præsumebat, in seipso autem dicebat : Domine, mi-
serere mei.

CAP. XI. — In terra autem prostratus jacens, scan-
dalizabatur in mente, putans ne spiritus esset qui se
fingeret orare. Conversa autem mulier, erexit mona-
chum dicens : Quid te, abba, cogitationes tuæ per-
turbant scandalizari in me, quia spiritus sum, et
fictam orationem facio ? Satisfactus esto, homo, pec-
catricem me esse mulierculam, tamen sacro sum
circumdata baptisate ; et non sum spiritus, sed fa-
villa et cinis et totum caro, et nihil spiritualis phan-
tasie aliquando vel ad mentem reducens. Hæc dicens,
signo crucis signat frontem suam, oculosque et labia ;
simulque et pectori vexillum crucis infigens, ita di-
xit : Deus, abba Zosima, de adversario et immissio-
nibus ejus liberet nos, quoniam multa super nos
est invidia ejus. Hæc audiens senex, prosternit se,
et apprehendit pedes ejus, dicens cum lacrymis :
Obsecro te per Dominum Jesum Christum, verum
386 Dominum nostrum, qui de virgine nasci digna-
tus est, pro quo hanc induta es nuditatem, pro quo
has carnes expendisti, ut nihil abscondas a servo tuo,
quæ es, et unde, et quando vel ob quam causam so-
litudinem hanc inhabitasti, sed et omnia, quæ circa te
sunt, edicito mihi, ut Dei magnalia facias manifesta.
Sapientia enim abscondita et thesaurus occultus
quæ utilitas in utrisque ? sicut scriptum est (*Eccli.*
xx) ? Dic mihi omnia propter Deum ; nec enim pro
gloriatione aut ostentatione aliquid dicis, sed ut
mihi satisfacias peccatori et indigno. Credo enim
Deo, cui vivis, cum quo et conversaris, quoniam ob
hujuscemodi rem directus sum in hanc solitudinem
ut ea quæ circa te sunt Deus faciat manifesta. Non
enim nostræ virtutis est iudicii resistere Dei. Nisi
fuisset acceptabile Christo Domino manifestare te et
qualiter decertasti, nec te ipsam permiserat videri
ab aliquo, nec me confortaret tantam properare
viam, nusquam valentem progredi, aut potentem de
cella mea procedere.

CAP. XII. — Hæc eo dicente, sed et alia plura, ele-
vans eum mulier, dixit : Vere erubesco, ignosce, abba
meus, dicere tibi turpitudinem meorum actuum ; ta-
men quia vidisti nudum orpus meum, denudabo tibi
et operameorum actuum, ut cognoscas quam turpis
luxuriæ et opprobrio confusionis repleta est anima
mea. Non enim, ut tu ipse considerasti, propter ali-
quam gloriam, quæ circa me sunt, volo narrare. Quid
enim potero gloriari, quæ diabolus vas fui electionis ef-
fecta ? Scio autem quia si cœpero narrare ea quæ sunt
de me, fugies a me, quasi quis fugiat a facie serpen-
tis, auribus non valens audire, ob inexpedibilia quæ

sum operata. Dicam autem, nihil negans, sed verius
referam, supplicans te prius ut non deficias orare pro
me, ut misericordiam merear et inveniam in die iudicii.
Et senex suffusus lacrymis, flebat. Tunc cœpit
mulier narrare ea quæ de se erant, ita dicens :

CAP. XIII. — Ego, Pater, patriam quidem Ægyptum
habui : parentibus autem meis viventibus, duodeci-
mum agens ætatis annum, affectum illorum sper-
nens, Alexandriam veni, et quomodo quidem virgini-
tatem meam in primis violaverim, et qualiter indesinenter
et insatiabiliter vitio libidinis subjugata
jacuerim, erubesco considerare. Hoc enim non breve
est dicere : illud autem citius dicam, ut possis cog-
noscere insatiabilem vitii mei ardorem, quem habui
in amorem stupri. Decem et septem et eo amplius an-
nos transegi publice in incendio jacens luxuriæ. Non
propter alicujus donum virginitatem meam perdidit,
neque enim ab aliquibus dare volentibus aliquid ac-
cipiebam ; hoc enim libidinis furore succensa con-
siderabam, ut amplius ad me facerem currere, gratis
implens stupri mei et sceleris desiderium. Neque
vero consideres quia pro divitiis nihil accipiebam ;
mendicans enim vivebam, aut multoties stuppam
filando. Desiderium enim, ut dixi, habebam insatia-
bile, ita ut indesinenter me in sterquilinio luxuriæ
volutarem. Et hoc mihi erat placabile, et hoc vitam
existimabam, si indesinenter naturæ injuriam per-
egissem. Hoc modo me vitam ducente, vidi in quodam
æstus tempore multitudinem Libyorum et Ægyptio-
rum quasi ad mare concurrentem. Reperi itaque ali-
quem, et interrogavi : Ubi festinant viri isti, qui
currunt ? Dixit autem mihi : In Jerosolymam omnes
ascendunt ob sanctæ crucis exaltationem, quæ post
aliquot dies solito celebratur. Dixi autem ei et ego :
Putas suscipient me, si voluero ire cum ipsis ? Et
ille dixit : Si habes naulum, nullus te prohibebit.
Dixi ei : Vere, frater, naulum vel sumptum non ha-
beo. Vadam autem et ascendam in unam navim,
quam conduxerunt. Et licet renuant, memetipsam
tradam ; corpus enim meum in potestate habentes,
pro naulo accipient. Propterea autem cum eis volui
ambulare (abba meus, ignosce) ut multos haberem
cooperatores in meâ libidinis passione.

CAP. XIV. — Dixi tibi, mi domine senex, ignosce
mihi, ne compellas me meam dicere confusionem.
D Contremisco enim, novit Dominus, maculant enim et
ipsum aerem isti sermones mei. Zosimas autem ter-
ram lacrymis infundens, respondit ad eam : Dic
propter Deum, o mater mea, dic, et ne prætermittas
sequentiam tam salutiferæ narrationis. Illa autem ad-
jungens priori narrationi, addit hæc : Ille autem
adolescens audiens sermonum meorum obscurita-
tem (1), ridens discessit. Ego autem fuscus, quem
manu tenebam, projiciens (hunc enim post tempus
conveniebat me tenere), cucurri ad mare, ubi illos
perspexi currentes, et vidi juvenes aliquot in littore
stantes, numero quasi decem, satis corpore vultuque
acerrimos, et ad id quod mihi erat placabile, opti-
mos. Erant autem et alii, qui jam naves ascende-

rant Impudenter autem, ut mihi consuetudo erat, in medio eorum me irruenter dedi, dicens : Accipite et me vobiscum quo pergitis, non enim ero vobis implacabilis. Sed et alios sordidiores proferens sermones, omnes ad ridendum commovi. Illi autem inerubescens motum meum videntes, accipientes me, in naviculam portaverunt. Exinde autem navigationem cœpimus. Quæ autem post hæc acta sunt, quomodo tibi enarrare poterò, o homo Dei? Quæ lingua dicere potest, vel auris valet audire ea quæ in navicula vel itinere facta sunt? quomodo ad peccandum et volens miseris ego compellebam nolentes. Non est narrabilis, sed inenarrabilis nequissima species, cujus tunc sum infelicibus magistra sceleribus effecta. Ergo nunc satisfactus esto, quia stupesco, quomodo meas mare illud sustinuit iniquitatum luxurias, quomodo terra non aperuit os suum, et in infernum viventem me demersit, quæ tantas in laqueum mortis induxi animas. Sed, ut arbitror, meam Deus, qui neminem vult perire, sed omnes fieri salvos (*I Tim. II.*, requirebat pœnitentiam. Non enim vult mortem peccatoris, sed longanimitè expectat, sustinens conversionem (*Ezech. xviii*). Sic itaque cum magna festinatione ascendimus Jerosolymam; et quantos quidem dies ante festivitatem in civitate commorata sum, similibus nequissimis vacavi operibus, magisque pejoribus. Non enim sufficiens fui juvenibus mecum in mari luxuriantibus et in itinere, sed et alios multos peregrinos et cives in mei scelere actus congregans, coinquinavi seducens.

CAP. XV. — Quando autem venit sanctæ exaltationis festività pretiosæ crucis, ego quidem, sicut et prius, præibam, juvenum illaqueans et capiens animas. Vidi autem primo diliculo omnes ad ecclesiam unanimiter concurrentes. Abii et ego, currens cum currentibus, et veni cum illis in atrium templi; et cum venisset hora exaltationis divinæ crucis, impingebam et impingebam, repellebarque quodammodo, festinans ingredi cum populo, coactor usque ad januam templi cum his qui ingrediebantur, cum magna laboris tribulatione appropinquans et ego infelix : quando autem ingredi volebam, illi quidem omnes sine impedimento ingrediebantur, me autem divina aliqua virtus prohibebat, non indulgens introitum. Mox igitur repulsa, eiciebar foras; et ejecta, inveniebar sola in atrio stans. Considerans autem per muliebrem infirmitatem hoc mihi accidere, iterum aliis me immiscendo, vim mihi quodammodo faciebam introeundi, sed enim laborabam in vacuum.

CAP. XVI. — Ut enim limina vestigio contingebam, omnes interius recipiebantur, nullum habentes impedimentum, me autem solam non recipiebat; sed quasi militaris multitudo esset taxata ut mihi ingredienti aditum clauderet, ita me repentina aliqua prohibebat virtus, et iterum inveniebar in atrio. Hoc ter et quater passa et facere conans, nihilque proficiens, desperans de cætero, et amplius nusquam

A progredi valens (factum quippe fuerat corpus meum a vi complimentum valde contractum), recedens discessi, et steti in quodam angulo atrii templi; et vix aliquando, ob quam causam prohibebam videre vivificum lignum in cogitationem reduxi. Tetigit enim mentem et cordis mei oculos intellectus salutis, recogitans quia squalida actuum meorum scelera mihi introeundi aditum obserabant. Cœpi itaque flens nimium conturbari et pectus tundere, atque suspiria de profundo cordis proferens, et gemens ejulansque prospexi in loco in quo stabam, sursum imaginem sanctæ Dei genitricis stantem, et aio, ad eam intendens et indeclinanter attendens: Domina virgo, quæ Deum genuisti secundum carnem, scio quia nec condecens nec opportunum sit me sic horridam adorare imaginem tuam vel contemplari oculis tantis sordibus pollutis, quæ esse virgo dignosceris et casta, quæ corpus et animam habes immaculatam : justum est me luxuriosam a tua purissima castitatis munditia abominari et projici. Tamen quoniam, ut audivi, ob hoc effectus est Deus homo, quem ipsa digna genuisti, ut peccatores vocaret ad pœnitentiam, adjuva me solitariam et nullum habentem adjutorium, percipe confessionem meam, et mihi licentiam tribue ecclesiæ patefactum ingredi aditum, et non efficiar aliena a visione pretiosissimi ligni, in quo affixus Deus homo, quem concipiens ipsa virgo peperisti, et proprium sanguinem dedit pro mea liberatione. Jube, o Domina, et mihi indignæ ob divinæ crucis salutationem januam patefieri, et te ex te genito Christo dignissimam do fidejussorem, quia nunquam ultra meam carnem coinquinabo per horrida immistionum ludibria; sed mox ut filii tui, Virgo sancta, videro lignum, sæculo et actibus ejus, et omnibus quæ in eo sunt renuntio, et continuo egredior ubicunque ipsa ut fidejussor me duxeris.

CAP. XVII. — Hæc dicens, et quasi aliquam satisfactionem recipiens, fidei succensa calore, et de pietatis visceribus Dei genitricis præsumens, movi me de eodem loco, in quo stans feci orationem; et veniens, iterum ingredientibus me miscui, et ultra non erat qui me repelleret, neque qui me prohiberet appropinquare januis, quibus in templum introibant. Acceptit ergo me tremor validus et extasis, et tota ex omnibus tremebunda turbabar. Itaque conjungens me ad januam, cujus mihi aditus primo clauderetur (quasi omnis virtus quæ prius ingredi me prohibebat, post autem viam ingrediendi pararet), ita absque impedimenti labore introivi, et sic intra sancta sanctorum reperta sum, et pretiosi ac vivifici crucis ligni adorare mysterium digna habita sum : et tunc vidi Dei sacramenta, et qualiter est paratus suscipere pœnitentes. Tunc projiciens me coram in terram, et sanctum illum exosculans pavimentum, exhibam. Currens autem ad illam quæ me fidedixit, veni restans. Conjunxi igitur me in illum locum ubi fidedictionis conscriptum erat chirographum, et genu curvans coram vultu sanctæ Virginis

Dei genitricis, his imprecata sum verbis: Tu quidem A tantorum quæ sustinui periculorum, et cogitationum quæ inique perturbaverunt me: timeo enim ne ab eisdem aliquam patiar tribulationem. Dixit Zosimas: Nihil relinquis, o domina, quæ non indices. Semel enim in hoc te manifestam cognovimus ordine, omnia te indimute oportet nos edocere.

Esto mihi salutis ducatrix, et veritatis magistra, præcedens me in viam quæ ducit ad pœnitentiam. Et hæc dicens, audivi vocem alicujus a longe clamantis: Jordanem si transieris, bonam invenies requiem. Ego autem hanc vocem audiens, et pro me factam credens, lacrymans exclamavi, et ad Dei genitricis imaginem prospiciens vociferavi: Domina, Domina, Regina totius orbis, per quam humano generi salus advenit, noli me derelinquere. Et hæc dicens, de atrio templi sum egressa, et festinanter ambulabam. Exeunte autem me, vidit me quis, et dedit mihi tres nummos, dicens: Accipe hæc, nonna (12): ego autem accipiens, tres ex eis panes comparavi, et hos accepi benedictioni mei itineris congruos. Interrogavi eum qui panes vendebat: Unde et qualis via esse noscitur, homo, quæ ducit ad Jordanem? Et cognoscens portam civitatis quæ in illa latera pergit, currens iter agebam plorans.

CAP. XVIII. — Interrogationi autem interrogationem annectens, reliquum diei consumpsi iter propeans: erat autem hora diei tertia, quando pretiosam et sanctam crucem videre merui. Et sole jam ad occasum declinante, ecclesiam beati Joannis Baptistæ positam juxta Jordanem conspexi, et in eodem templo ingressa adorans continuo in Jordanem descendî, et ex illa sancta aqua manus et faciem lavi. Communicavi autem vivifica et intemerata Christi Domini sacramenta, in eadem sancta præcursoris et Baptistæ Joannis basilica, et tunc unius panis medietatem comedi, et ex aqua Jordanis bibi, in terra nocte quiescens. Lucescente in crastino in partem aliam transivi, et iterum petii ductricem meam ut me dirigeret ubi ei placitum esset. Deveni autem in hanc solitudinem, et ex tunc usque hodie elongavi fugiens, expectans seum meum, qui salvos facit pusillos et magnos, qui convertuntur ad eum (Psal. LIV). Zosimas dixit ad eam: Quot anni sunt, o domina, ex quo hanc inhabitas solitudinem? Respondit mulier: Quadraginta septem anni sunt, ut considero, ex quo de sancta civitate egressa sum. Dixit autem Zosimas: Et quid invenire ad esum potuisti, o mi, aut invenis, Domina. Respondit mulier: Duos semis quidem panes Jordanem transmeavi deportans; et qui post modicum arefacti quasi lapides obduruerunt, et modicum quid usque ad aliquos annos comedens transegi. Dixit autem Zosimas: Et sic absque dolore transisti tanti temporis longitudinem? Nihil repentinæ immutationis et conturbationis sensisticalorem? Illa dixit: Rem nunc me interrogas, quam dicens valde contremisco, si ad commemorationem venero

omnino non habens, vehementissime urebar, et sustinebam necessitatis periculum. Fiebat mihi et de luxuriosis canticis nimium desiderium, perturbans et reducens ad memoriam dæmoniorum cantica decantare, quæ in sæculo dediceram. Mox autem lacrymans, et pectus meum percutiens, meipsam ad memoriam reducebam de convenienti fidedictionis quam feceram, egrediens contra hanc solitudinem. Veniebam autem per **380** cognitionem ante imaginem sanctæ Dei genitricis, quæ me et in fide sua suscipit, et ante illam plorabam, ut effugaret a me cogitationes quæ miserrimam meam animam affligebant. Quando autem superflue dolenterque lacrymabar, et viriliter pectus meum tundebar, tunc videbam lumen undique circumfulgens me, et serenitas mihi quædam stabilis mox fiebat. Cogitationes autem quæ ad fornicationem iterum compellebant me, quomodo tibi enarrare possum? Abba, ignosce. Ignis intus infelix corpus meum nimis succendebat, et totam me per omnia exurebat, et ad desiderium commistionis pertrahebat. Dum ergo mihi talis ascenderet cogitatio, prosternebam meipsam in terram, et lacrymis terram infundens, ipsam mihi veraciter astare sperans, quæ me fidedixerat, minanti me compellatione exaggerare furentem, quasi prævaricanti, et pœnas prævaricationis mihi imminentes ira mucronis contra me agentem. Non enim ante surgebam de terra, nisi prius illa dulcissima lux illuminaret me solito, et cogitationes me perturbantes effugaret. Semper itaque cordis mei oculos ad illam fidejussorem meam sine cessatione erigebam, deprecans eam auxiliari mihi in hac solitudine et pœnitentia. Habui ergo adjutricem et coadjutricem ipsam, quæ genuit castitatis auctorem, et sic decem et septem annorum curriculum cum multis, ut dixi, usque hodie periculis eluctata sum. A tunc ergo adjutorium meum Dei genitrix astitit mihi, per omnia in omnibus me dirigens. Dixit autem Zosimas: Non habuisti cibum aut vestimentum? Et illa dixit: Panes quidem illos, sicut jam dixi, decem et septem annorum curriculum, deinde nutrebar herbis quæ inveniebantur per solitudinem. Indumentum autem quod habui, transmeato Jordane nimia vetustate scissum et consumptum est. Multam ergo glaciali frigore et æstus ardore necessitatem su-

stinui, concrementa æstus incendio, et nimio frigoris A tempore gelu rigescens et tremens, multoties in terram cadens absque spiritu jacebam immobilis, multis et diversis necessitatibus et tentationibus immensis eluctans, per omnia usque in hanc diem virtus Dei multis modis miseram animam meam et corpus meum custodivit. Recordans enim de qualibus malis liberavit me Dominus, esca nutrior inconsummabili, et satietatis possideo epulas spem salutis meæ. Nutrior autem et cooperior tegmine verbi Dei, qui continet omnia (*Deut. viii*). Non enim in solo pane vivit homo (*Matth. iii*), et non habentes operimentum petræ circumdati sunt tegmine hi qui se peccati exspoliaverunt tunica (*Job. xxiv, juxta lxx*).

CAP. XX. -- Audiens autem Zosimas quoniam Scripturarum testimonia proferebat ex libris Moysi B videlicet et beati Job sive Psalmorum, dixit ad eam : Psalmos, o mater, didicisti, vel alios libros sacræ Scripturæ legisti? Illa autem hoc audiens, subridens dixit ad eum : Crede mihi, non vidi hominem ex quo Jordanem transivi, nisi te hodie : sed neque feram aut aliud animal qualecunque, ex quo in hanc deveni solitudinem. Litteras autem nunquam alicubi didici, sed neque psallentem aut legentem aliquem auscultavi. Sermo autem Dei vivus et efficax intellectum intrinsecus docet humanum (*Heb. iv*). Huc usque finis eorum quæ mea sunt. Nunc autem obsecrans quæso te per incarnationem Verbi Dei et ores pro me luxuriosa. Et cum hæc dixisset, cucurrit senex et genu flexo se in terram prosternere, vociferans et dicens : Benedictus Dominus Deus qui facit mirabilia magna solus, gloriosa et vehementer stupenda quibus non est numerus (*Job, ix*). Benedictus es, Domine Deus, qui ostendisti mihi quanta largiris timentibus te. Vere enim non derelinquis quærentes te, Domine (*Psal. ix*). Illa autem apprehendens senem, non permisit in terram perfecte prosterni, sed dixit ei : Hæc quæ audisti, homo, obtestor te per Dominum Salvatorem nostrum Jesum Christum, nemini dixeris, quoadusque Deus de vinculo carnis absolvat me. His omnibus acceptis in pace, et iterum hoc eodem tempore adveniente anno apparebo tibi, et videbis me, Dei nos gubernante gratia. Fac autem propter Dominum, quod nunc tibi injungo, ut sacris jejuniis recurrentibus anni venturi non transeas Jordanem, ut consuetudinem habetis in monasterio. D Stupebat autem Zosimas, audiens quoniam et canonem monasterii inscia quasi quæ nosset dicebat; nihilque aliud clamabat nisi gloriam Dei, qui majora quam petitur diligentibus se largitur. Illa autem dixit : Sustine ut dixi, abla, in monasterio ; neque etsi exire volueris quoquam, valebis. Vespere autem sacratissimo Dominicæ cœnæ, divini corporis et vivifici sanguinis portionem in vase sacro dignoque tanti mysterii affer, et sustine me in parte Jordanis quæ conjungitur sæculo, et veniens vivifica accipiam dona. Ex quo enim in ecclesia beatissimi Præcursoris, priusquam transirem Jordanem, communicavi, deinceps usque nunc nunquam communicavi, nun-

quam usque nunc sanctificationis hujus usam portionem ; et ideo, deprecor, meam ne spernas petitionem, 390 sed per omnia ipsa vivifica atque divina mysteria affer in ea hora, qua Dominus discipulos divinæ cœnæ participes fecit. Joanni autem abbati monasterii, in quo habitas, edicto : Attende tibi ipsi et gregi tuo ; aliqua enim fiunt ibi emendatione indigentia. Sed nolo te hæc nunc ei dicere, sed quando tibi præceperit Deus. Hæc dicens, orationem a sene postulando, in interiorem solitudinem velocius festinavit.

CAP. XXI. -- Zosimas autem prosternens se osculabatur terræ locum, in quo ejus vestigia steterant, dans gloriam Deo : immensasque gratia agens, reversus est, laudans et benedicens Dominum Deum nostrum Jesum Christum. Iterum autem remeans ejusdem solitudinis iter, quo venerat, conjunxit in monasterio eo tempore, quo consueverant ii qui in eodem morabantur. Et totum quidem annum illum tacuit, minime audens quidpiam dicere ex his quæ viderat ; in seipso autem deprecabatur Deum, ut iterum ei ostenderet desiderabilem vultum. Suspirabat autem, annui cursus considerans tarditatem. Quando autem advenit sacra jejuniorum initiata prima Dominica, mox post solitam orationem alii quidem psallentes exierunt : ipse autem modica febris infirmitate detentus, mansit intus in monasterio. Recordatus est autem Zosimas sibi prædictum sanctæ illius, quia neque volens exire valebis. Aliquantis autem elapsis diebus, ab infirmitate sublevatus, in monasterio conversabatur. Quando reversi sunt monachi sacratæ cœnæ vespere, fecit quod ei jussum est : et mittens in modico calice intemerati corporis portionem et pretiosi sanguinis Domini nostri Jesu Christi, posuit in canistro carycas paucas et palmarum fructus, id est dactylos, et parum lenticulæ infusæ in aquis ; et venit tarde, et ad ripam Jordanis sedebat, adventum sanctæ præstolans. Beatissima autem illa tardante muliere, Zosimas non dormitavit, sed sollicitè attendebat solitudinem, sustinens quod videre desiderabat. Dicebat autem in semetipso : Nunquid veniens, dum ne non invenit, reversa est? Hæc dicens, flebat ; et elevans in cœlum oculos, suppliciter Deum deprecabatur, dicens : Non me alienes, Domine, iterum videre, quam me videre tribuisti. Non vadam vacuus, peccata mea portans in increpatione.

CAP. XXII. -- Hæc orans cum lacrymis, alia in eum cogitatio incidit. Quid itaque si venerit, faciet ? quomodo transiet Jordanem, quia navicula non est ? qualiter ad me indignum perveniet ? Heu me infelicem ! heu quis me tam justæ speciei alienavit ? Hæc sene cogitante, ecce sancta illa advenit, et in parte alia fluminis stetit, unde venerat. Zosimas autem videns eam, surrexit gaudens, et exultans nimis glorificabat Deum. Lucta autem certaminis in ejus fluctuabat cogitationis intentione, quia non potest Jordanis transire fluente. Et respiciens senex, vidit eam vexillo crucis aquas Jordanis signantem. Totius

enim tunc noctis tenebras splendor illuminabat lu-
næ, quia tempus recursus illius erat. Statim autem ut
signum crucis impressit, ascendit super aquas; et
ambulans super liquidum æquoris fluctum, veniebat
quasi per solidum iter. Zosimas autem stupens, et
genua flectere nitens, clamans desuper aquas prohibuit,
dicens: Quid facis, abba, quia et sacerdos Dei
es, et divina portas mysteria? Qui statim obedivit
dicenti. Illa autem descendens de aquis, dixit seni:
Benedic, Pater, benedic. Ille autem cum magna festinatione
respondit (stupor enim nimius invaserat eum in tam glorioso miraculo),
et dixit: Vere non mentitur Deus, qui pollicitus est sibi similes esse eos
qui semetipsos purificant. Gloria tibi, Christe Deus noster,
qui ostendisti mihi per ancillam tuam hanc, quantum mea
consideratione inferior sum mensura veræ perfectionis. Hæc eo dicente,
postulavit mulier ut sanctum diceret Symbolum et sic Dominicam inchoaret orationem.
Et expleto Pater noster, sancta, sicut mos est, pacis osculum obtulit seniori; et sic vivifica
mysteriorum suscipiens dona, in cœlum extensis manibus ingemiscens
cum lacrymis, ita clamabat: Nunc dimittis, Domine, ancillam tuam
secundum verbum tuum in pace; quia viderunt oculi mei salutare tuum
(Luc. II). Etseni dixit: Ignosce, abba, et aliud meæ petitionis imple
mandatum. Vade nunc ad monasterium, Dei pace gubernatus; recursu
autem anni advenientis iterum veni in illo torrente, in quo tecum
sum prius locuta. Per omnia non omittas, sed propter Deum veni: et
videbis me iterum, qualiter Deus voluerit. Ille autem respondit ad eam:
Utinam esset possibile nunc tua sequi vestigia, et tui pretiosissimi
vultus visione frui! Oro, mater, ut unam senis petitiunculam facias,
et modicum cibi ex eo quod huc attuli, digneris accipere. Et hæc
dicens, ostendit ei quod secum detulerat canistrum. Illa autem
extremis digitis lenticulam contigit, et tria tollens grana proprio
intulit ori, sufficere dicens gratiam Spiritus, ut custodiret animæ
substantiam immaculatam. Tunc dicit seni: Ora pro me propter
Deum, et meæ memor esto semper infelicitatis. Ille pedes ejus
sanctos contingens, cum lacrymis deprecabatur, ut oraret pro Ecclesia,
et pro imperio, et pro se, et sic dimisit eam abire flens et ejulans.
Non enim audebat eam multum detinere, quæ nec, si vellet, poterat
detineri.

CAP. XXIII. — Illa autem crucis iterum impressione Jordanem
signans, ascendit ambulans super liquidum elementum, et transivit
sicut ante veniens fecerat. Senex autem reversus est gaudio et tremore
repletus. Et semetipsum reprehendebat, pœnitens, quia nomen sanctæ
ut cognosceret, non inquisivit; sperabat tamen adveniēti hoc consequi anno.

CAP. XXIV. — Transacto autem eodem anni cursu, venit iterum
in vastam deserti solitudinem, expletis omnibus secundum consuetudinem,
festinabat ad gloriosam illam visionem intuendam. Perambulans
autem solitudinem, et non inveniēns aliqua cupiti loci indicantia
signa, dextra lævaque aspiciens, in-

tautum oculorum deducens, et lustrans ubique sicut citissimus venator,
sicubi suavissimam comprehenderet feram. Ut autem nihil ullo modo
vidit ququam moventem, cœpit seipsum lugens infundere lacrymis.
Tunc elevans oculos, orabat dicens: Obsecro mihi ostende, Domine,
in corpore angelum, qui totus comparari indignus est mundus.

CAP. XXV. — Hæc orando, pervenit ad locum, qui in similitudine
fuerat designatus torrentis, et in extrema ejus parte superiore
vidit splendentem solem; et aspiciens, vidit sanctæ mortuum jacens
corpus, et manus, ut oportet, sic compositas, et ad Orientem
jacens corpus aspiciens. Currens autem, lacrymis lavit beatissimæ
pedes, non enim aliud corporis membrum audebat contingere.
Lacrymans autem aliquandiu, et psalmos dicens tempori et rei
congruentes, fecit sepulturæ orationem, et dicebat sibi ipsi:
Forsitan non complacet sanctæ hæc fieri. Hæc eo cogitante,
designata scriptura erat in terra, ubi hoc legebatur: « Sepeli,
abba Zosima, miseræ Mariæ corpusculum. Redde terræ (13),
quod sum est, et pulveri adjice pulverem. Ora tantum pro me
propter Dominum transeunte mense Parmothi (14) secundum
Ægyptios; qui est secundum Romanos Aprilis die nona, id est,
v Idus Aprilis salutiferæ passionis, post divinæ et sacræ cœnæ
communio-nem. »

CAP. XXVI. — Has senex cum legisset litteras, cogitabat
quidem prius quisnam esset qui scripsit: illa enim, ut dixerat,
litteras ignorabat. In hoc tamen valde exsultans gaudebat,
quia ejus sanctum didicit nomen. Cogitavit vero quia mox ut
divina in Jordane mysteria participavit, in eadem hora in locum
illum venit, ubi mox de hoc mundo transivit, et idem iter,
quod Zosimas per dies viginti ambulans vix consummavit
laborans, unius horæ cursu Maria consumpsit, et statim
migravit ad Dominum. Glorificans autem Zosimas Dominum,
et lacrymis corpus ejus infundens: Tempus est, inquit, miser
Zosima, quod tuum est, perface. Sed quid faciam infelix,
quia unde fodere valeam, non habeo? Deest sarculum, non est
rastrum, nihilque ex omnibus habeo præ manibus. Hæc illo
in corde suo dicente, vidit parvum lignum et modicum jacere:
quod assumens, cœpit fodere. Valde autem durior erat terra,
et multum fortissima et nequaquam valebat fodere, quia et
jejunio defectus, et longi itineris fatigatione nimis erat
defectus. Laborabat enim, et suspiriis nimis urgebatur,
et sudoribus madefactus, ingemuit graviter ex ipso cordis
sui profundo. Et respiciens, vidit ingentis formæ leonem
juxta corpus sanctæ stantem, et ejus plantas lambentem.
Videns autem, contremuit præ pavore grandissimæ feræ
illius, præcipue quia audierat sanctam feminam illam
dicentem quia nunquam aliquam feram viderat. Signo autem
se crucis confirmavit undique credens quia illæsum custodire
valet eum virtus jacentis. Leo autem cœpit innuere seni,
blandis eum nutibus salutans. Zosimas autem dixit leoni:
Quoniam a Deo missus venisti, maxime

ferarum, ut hujus Dei famulæ corpus terræ com-
mendetur, exple opus officii, ut possit sepeliri ejus
corpusculum. Ego enim senectute confectus non va-
leo fodere, sed nec congruum quid habeo ad hoc
opus exercendum; et iterum tanti itineris longitu-
dine properare non valeo ut afferam. Tu divino jussu
hoc opus cum unguulis facito, ut commendemus ter-
ræ hoc sanctum corpusculum.

CAP. XXVI. — Continue autem, juxta senis ser-
monem, leo cum brachiis fecit ipse foveam, quanta
ad sepeliendum sanctæ corpusculum sufficere posset.
Senex vero lacrymis pedes sanctæ abluens, et mul-
tipliciter effusa prece exorans pro omnibus eam tunc
et amplius prose exorare, operuit terra corpusculum
nudum, astante leone, sicut eam prius repperat, et
nihil aliud habens, nisi illud scissum vestimentum,
quod ei jam ante projecerat Zosimas, ex quo Maria
quædam sui corporis textit membra. Deinde recedunt

ROSWEYDI NOTATIO.

(1) *Mariæ.*] Martyrologium Romanum, 2 Aprilis:
« In Palæstina depositio sanctæ Mariæ Ægyptiacæ,
quæ Peccatrix appellatur. » Menologium Græcorum
1 Aprilis: « Sanctæ matris nostræ Mariæ Ægyptiacæ,
quæ cum decem et septem annos lascivam et turpem
vitam duxisset, conversa in meliorem statum, talis
evasit, ut miraculis etiam multis virtutem suam com-
probaverit; siquidem quadraginta septem annis ita
vixit, ut neminem nisi ipsum Deum spectatorem
habuerit. »

Claruit Maria Ægyptiaca temporibus Justiniani
senioris imperatoris, circa annum Domini 520. Vixit
iisdem fere temporibus alia item ex meretrice pœ-
nitens Maria dicta, Tarsensis patria, quæ in monaste-
rio apud Ægas posito exercuit vitam monasticam. De
qua mentio habetur in Prato spiritali, cap. 21.

(2) *Sophronio.*] Sophronium hujus Vitæ auctorem
esse testatur Nicephorus, libro vii, cap. 5. Citatur
eadem Sophronio auctore in Nicæna synodo ii, act.
4, et a sancto Joanne Damasceno in oratione 3 de
Imaginibus. Meminit ejusdem Triodium, ubi agit in
quinta feria quintæ hebdomadis quadragesimalis de
Andrea Cretensi archiepiscopo, auctore magni cano-
nis: Ἐποίησε δὲ τοῦτον, ὅτε καὶ ὁ πατριάρχης Ἱεροσο-
λύμων ὁ μέγας Σοφρόνιος τὸν τῆς Αἰγυπτίας Μαρίας βίον
συνεγράφητο· κατάνυξιν γὰρ καὶ οὗτος ὁ βίος προέβλη-
ται ἀπειρον, καὶ πολλὴν τοῖς ἐπαικίοσι καὶ ἁμαρτάνουσι
παραμύθια δίδωσιν, εἰ μόνον τῶν φαύλων ἀποστῆναι
βούλοιντο: « Fecit autem hunc canonem eo tempore,
quo magnus Sophronius patriarcha Jerosolymitanus
Vitæ Mariæ Ægyptiacæ litteris mandavit. Quæ et
ipsa compunctionis plenissima est, lapsisque et pec-
catoribus multum consolationis offert, si modo a
pravis operibus desistere velint. »

Hujus Sophronii anniversaria memoria agitur a
Latinis 11 Martii. Martyrologium Romanum: « Jer-
osolymis sancti Sophronii episcopi. » Menologium
Græcum ead. die: « Sancti patris nostri Sophro-
nii patriarchæ Jerosolymitani, ex civitate Damasco,
multiplici eruditione, divinarum litterarum senten-
tia et pietate insignis. » De ejus episcopatus initio
vide Baronium anno 633; deque ejusdem obitu an-
no 636. De Sophronio quoque agit Histor. Miscell.,
lib. xviii, anno 20 Heraclii imp., et lib. xix, anno
26 ejusdem. Cedrenus, anno 20 ejusdem imp.; et
Zonaras, in iii parte Annal. in Heraclio.

pariter; et leo quidem in interiora solitudinis quasi
ovis mansueta abscessit; Zosimas autem reversus est,
benedicens et laudans Deum, et hymnum laudis de-
cantans Christo Domino nostro. Veniens autem
in cœnobio, omnia eis ab initio retulit, et nihil
abscondit ex omnibus quæ vidit et audivit, ut om-
nes audientes magnalia Dei, nimio stupore admira-
rentur, et cum timore et amore magna fide celebra-
rent beatissimæ sanctæ transitus diem. Joannes au-
tem abbas invenit quosdam indigentes emendari,
juxta sanctæ illius sermonem, et hos, miserante Do-
mino Deo, convertit. Zosimas autem in eodem de-
gens monasterio, implevit annos centum, et tunc
migravit ad Dominum in pace, gratia Domini nostri
Jesu Christi, cui cum Patre gloria et honor et im-
perium una cum sancto vivificatore et adorando
Spiritu, nunc et semper et in sæcula sæculorum.
Amen.

(3) *Paulo.*] Sigebertus, catalogo illustr. Ecclesie
Scriptorum, cap. 69: « Paulus diaconus Neapolita-
næ ecclesie transtulit de Græco in Latinum Vitam
sanctæ Mariæ Ægyptiacæ. »

Eadem carmine expressit Hildebertus episcopus
Cenomanensis, ut refert Henricus a Gandavo, cata-
logo illustr. Scriptorum, cap. 8: « Hildebertus ex
Cenomanensi episcopo archiepiscopus Turonensis,
qui claruit tam prosa quam metro, scripsit eleganti
metro Vitam Mariæ Ægyptiacæ, » cujus exemplar
ms. penes me est.

(4) *Vicedomini.*] Intelligit Theophilus, cujus festum
occurrit die 4 Februarii. Cujus historiam habes
apud Surium, tomo I, sed alio interprete. Vide
Onomasticon.

(5) *Constitutis.*] Quæ hæc constituta sint, mihi
non liquet.

(6) *Zosimas.*] Alii *Sosimus.* Martyrologium Rom.,
4 Apr. « In Palæstina sancti Zosimi anachoretæ, qui
funus sanctæ Mariæ Ægyptiacæ curavit. »

(7) *Psallentia.*] Ita nunc loquebantur. Sæpe oc-
currit *psallentium* apud Gregorium Turonensem.
Vide Onomasticon.

(8) *Regia.*] Ita Ms. Aliae editiones: *janua.* Intel-
ligit primam monasterii januam, quæ *Regia* diceba-
tur. Vide Onomasticon.

(9) *Annonabat.*] Ita Ms. Surius: « annonam fere-
bat. » Alia versio: « vitæ necessaria ferebat. »

(10) *Corpori ad mensuram sufficiens.*] Surius:
« Aquam corpori ad mensuram sufficiens. » Alia versio:
« Parvum panem ad fragilitatem corporis sus-
tentandam. » Ut suspicer in textu nostro omissum
paximalium quod alia versio interpretatur *parvum
panem.*

(11) *Obscuritatem.*] Ita tres Mss. Surius et aliae
editiones, *scurrilitatem.* Sed Paulus obscuritatem
seu *obscurritatem* a scurra formaverit.

(12) *Nonna.*] Ita Mss. Vetus editio, *numos.* Su-
rius, *mater.* Vide Onomasticon.

(13) *Redde terræ.*] Similis sententia in Vita san-
cti Pauli primi eremitæ.

(14) *Parmothi.*] Ita Ms. In Surio est *Parmathi*, et
in margine *Parmenuthi.* Vetus editio: *Parmenothi.*
Pharmuthi est octavus mensis Ægyptiorum. Vide in
Onomastico tabulam mensium.

ἀπαυθής τελεῖ τοῦ βίου ἐργάσται : « Parentibus orbata hæc viro quidem copulata est, neque pudorem alioqui virginalis sanctimoniam eam corrupisse celebris fama edocuit. Hæc cum convixisset viro mensibus circiter viginti, ille repetitus ut naturæ debitum hoc temporis compendio finem accepit vitæ. » Quæ desumpta sunt ex Palladii dialogo de rebus Chrysostomi. Quare συνουσία ἀνδρός, in epistola 2 Chrysostomi ad Olympiadem, intelligendum de familiari cum viro conversatione, non de virili concubitu.

(210) *Filia Seleuci.*] Menologium jam citatum, *Anisi secundæ.*

(211) *Sponsa.*] Heraclidis interpretes, *nurus.* In Græco est νύμφη, quod utrumque significat. Baronius, t. IV, anno Christi 388. Quod vero Græci habeant in Menologio hanc Nebridio nuptui traditam, Palladius vero (imo Heraclides, quem Palladii nomine semper citat Baronius, ut dixi, prolegomeno generali 4, § 3; nam hic Palladius *sponsam* vocat) dicat *nurum* fuisse Nebridii, conciliari eo modo inter se possunt auctores ut filio illius Nebridii clarissimi viri sub Constantio imp. præfectura prætorii insigniti, cujus meminit Ammianus I, xxvii; Nebridio item dicto conjuncta fuerit matrimonio Olympias, de qua agimus. Hactenus Baronius. Ego existimo varietatem inter auctores natam ob diversam interpretationem, dum νύμφην unus *nurum*, alter *sponsam* vertit. Supra, c. 118, Albina dicitur *nurus* Melaniæ senioris, ubi Græce νύμφη.

(212) *Oxyerato.*] Græce, ὀξυράτω. Heraclides, c. 44, *pusca*, uti ubi restituit. Vide Onomasticon.

(213) *Gelasia.*] Ad hanc exstat divi Hieronymi epistola, notat marginator Parisiensis Palladii. Sed ve-reor ne labatur, et memoriæ ejus observata fuerit *Algasia*, ad quam Hieronymi epistola 151 habetur.

(214) *Juliana.*] Baronius, tomo I, an. Christi 1254, postquam ex Eusebii lib. vi, c. 3, recitavit quomodo Origenes Alexandria exagitatus, coactus fuerit subinde mutare domicilium, quarum latebrarum hic ipse Origenes apud Palladium meminit, subdit: Quæ certe non ad alia tempora, quam ad Severi persecutionis sunt referenda; nam longe ante Maximini vel Decii persecutionem libri illi Symmachi reperti erant. Sed de acceptis a Juliana Symmachi interpretatione ejusdem Origenis quoque testificatione idem tradit Eusebius, lib. vi, c. 12. Hactenus Baronius.

(215) *Qui et ipse.*] Nunc sensus clarus est ex Græco Codice, quod Origenes occultus fuerit, non liber, uti verterat Hervetus. Bene Heraclides: *cum apud ipsam laterem.*

(216) *Femina.*] Nicephorus, l. vii, c. 12 et 13 de Virginibus mira arte pudicitiam tuentibus.

(217) *Magistriano.*] De hoc nomine dixi quædam supra, ad l. v Pelagii, libello vi, n. 2. Vide Onomasticon.

(218) *Camisia.*] Græce est: τοῖς τε καμισίαις, καὶ τῇ γλαυδί. Hervetus, *tunica, camisia, et chlamyde.* Videtur auctius exemplar habuisse; nisi quia in Græco est καμισίαις plurali numero, id per *tunicam* et *camisiam* expresserit. Vide Onomasticon.

(219) *Uxore.*] Quod hic *accepto ense* dicitur se occidisse, de ea re vide Augustinum, lib. I de Civit. Dei, a cap. 17 ad 28, et aliorum Patrum sententias apud Leonardum Lessium nostrum, lib. II de Justitia et Jure, cap. 9, dubit 6.

(220) *Fratris.*] Quis hic fuerit, nullibi exprimit. An fuit Heraclides, qui eadem Paradisi nomine edidit?

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

Rosweydi præmium.	9	versum ab aliis habeat ?	73
Nova allocutio	11	PROLEGOM. XXIII. -- De variis editionibus vulgata variaque lingua.	77
PROLEGOMENA XXVI in <i>Vitas Patrum.</i>	13	PROLEGOM. XXIV. -- De manuscriptis libris, quibus ad quartam hæc editionem adornandam sum usus.	79
PROLEGOMENON PRIMUM -- Quæ horum librorum inscriptio.	<i>Ibid.</i>	PROLEGOM. XXV. -- De appendice ad <i>Vitas Patrum.</i>	85
PROLEGOM. II. -- Qui horum librorum auctores ?	20	PROLEGOM. XXVI. -- Varia monita ad lectorem hujus editionis.	86
PROLEGOM. III. -- Quis primi libri auctor ?	21	VITARUM PATRUM LIBER PRIMUS.	89
PROLEGOM. IV. -- Quis secundi libri auctor ?	22	<i>Divi Hieronymi peregrinatio.</i>	<i>Ibid.</i>
PROLEGOM. V. -- Quis tertii libri auctor ?	38	<i>De S. Paulo eremita ejusque Vita testimonia.</i>	101
PROLEGOM. VI. -- Quis quarti libri auctor ?	39	Vita S. Pauli eremite (hic tantum memorata, edita Patrol. tom. XXIII, col. 47.)	103
PROLEGOM. VII. -- Quis quinti libri auctor ?	40	In hæc Vitam Rosweydi notatio.	<i>Ibid.</i>
PROLEGOM. VIII. -- Quis sexti libri auctor ?	42	<i>De beato Antonio elogium.</i>	115
PROLEGOM. IX. -- Quis septimi libri auctor ?	43	<i>De S. Athanasio Vitæ B. Antonii scriptore.</i>	<i>Ibid.</i>
PROLEGOM. X. -- Quis octavi libri auctor ?	<i>Ibid.</i>	<i>De Evagrio presbytero ejusdem Vitæ interprete.</i>	118
PROLEGOM. XI. -- Quis noni libri auctor ?	44	Vita B. Antonii.	125
PROLEGOM. XII. -- Quis decimi libri auctor ?	<i>Ibid.</i>	Vita S. Hilariionis (hic tantum memorata, edita Patrol. tom. XXIII, col. 29).	193
PROLEGOM. XIII. -- Quæ lingua libri hi scripti ?	47	In hæc Vitam Rosweydi notatio.	<i>Ibid.</i>
PROLEGOM. XIV. -- Qui horum librorum interpretes ?	48	Vita S. Malchi (hic tantum memorata, edita tomo citato, col. 53).	205
PROLEGOM. XV. -- Quæ horum librorum auctoritas ?	53	In Vitam Rosweydi notatio.	<i>Ibid.</i>
PROLEGOM. XVI. -- Quæ horum librorum utilitas ?	61	Vita S. Onuphrii.	211
PROLEGOM. XVII. -- De variis horum librorum editionibus Latinis.	63	<i>Illustrium virorum de S. Pachomio elogium.</i>	221
PROLEGOM. XVIII. -- De prima omnium, quod sciam, editione Latina.	64	Vita S. Pachomii.	227
PROLEGOM. XIX. -- De secunda editione Latina quæ a prima variat.	66	Vita S. Abrahamæ.	281
PROLEGOM. XX. -- De tertia editione Latina, quæ ab utraque priorè variat.	69	Vita S. Basilii Cæsariæ Cappadociæ episcopi.	293
PROLEGOM. XXI. -- De quarta hæc editione Latina, quæ cum tribus præcedentibus editionibus partim consentit, partim dissentit.	71	Vita S. Ephraim Syri, diaconi Edesse.	321
PROLEGOM. XXII. -- Quid quæque editio peculiare et di-		Vita S. Simeonis Stylitæ.	325
		Vita S. Joannis Eleemosynarii.	337

Vita SS. Epitecti et Astionis.	393	CAP. XXXI.— <i>Exhortatio optima ad novitium monachum.</i>	834
Vita S. Macarii.	415	CAP. XXXII.— De monacho qui ante constitutam horam peregrinos reficere coegit.	836
Vita S. Posthumii.	427	CAP. XXXIII.— De monacho qui nunquam solus escam sumere solitus erat.	837
Vita S. Frontonii.	437	CAP. XXXIV.— De Machete sene monacho.	<i>Ibid.</i>
Vita SS. Barlaam eremita et Josaphat Indiae regis.	443	CAP. XXXV.— De Theodoro abbate.	<i>Ibid.</i>
Vita S. Eugeniae, virginis et martyris.	605	CAP. XXXVI.— De anachoretis in vastissima eremo habitantibus.	838
Vita S. Euphrasiae virginis.	623	CAP. XXXVII.— De Archebio monacho.	<i>Ibid.</i>
Vita S. Euphrosynae virginis.	643	CAP. XXXVIII.— De duobus adolescentibus qui ficus ad aegrotum ferentes in itinere defuncti sunt.	839
Vita S. Mariae meretricis.	651	CAP. XXXIX.— Quanta sit jugitas operum apud Aegypti monachos.	<i>Ibid.</i>
Vita S. Thais meretricis.	661	CAP. XL.— De abbate Paulo.	<i>Ibid.</i>
Vita S. Pelagiae meretricis.	663	CAP. XLI.— De fratre blasphemo, qui intolerabili aestu libidini urebatur.	840
Vita S. Mariae Aegyptiaca, meretricis.	674	CAP. XLII.— Ubi pluri conveniunt seniores ad sanctum Antonium gratia consolationis.	<i>Ibid.</i>
Vita S. Marinae virginis.	672	CAP. XLIII.— De Herone sene.	841
Vita S. Fabiolae (hic tantum memorata, edita Patrol. tom. XXII. col. 690).	695	CAP. XLIV.— De duobus monachis, qui euntes per desertum, decreverunt non sumere cibum, nisi Deus illis transmitteret.	<i>Ibid.</i>
In hanc Vitam Rosweydi notatio.	<i>Ibid.</i>	CAP. XLV.— De monacho qui, deceptus a diabolo, voluit filium suum immolare.	842
Vita S. Paulae, viduae Romanae (edita tom. cit., col. 878).	697.	CAP. XLVI.— De monacho cui ostendebat diabolus exercitum Christianorum et Judaeorum.	<i>Ibid.</i>
In hanc Vitam Rosweydi notatio.	<i>Ibid.</i>	CAP. XLVII.— De abbate Serapione.	<i>Ibid.</i>
Vita S. Marcellae (edita tom. cit., col. 4087).	704	CAP. XLVIII.— De monachis a Seracenis interfectis.	843
In hanc Vitam Rosweydi notatio.	<i>Ibid.</i>	CAP. XLIX.— De abbate Daniele.	844
VITARUM PATRUM LIBER II, sive, HISTORIA MONACHORUM.	707	CAP. L.— De abbate Sereno.	<i>Ibid.</i>
Lectori monitum.	<i>Ibid.</i>	CAP. LI.— De eo quod non eandem vim habeant nunc daemones contra monachos, quomodo anteriori tempore.	845
Rufini et Melaniae peregrinatio.	<i>Ibid.</i>	CAP. LII.— De abbate Paulo.	846
De Rufino ejusque libro elogium et testimonia.	735	CAP. LIII.— De abbate Moyses.	<i>Ibid.</i>
INCIPIT VITARUM PATRUM LIBER SECUNDUS (hic tantum memoratus, editus autem ex Rosweydo in Patrol. tom. XXI. col. 387).	739	CAP. LIV.— De monacho, qui in solitudine noctu vidit multitudinem daemonum.	847.
VITARUM PATRUM LIBER III, seu, VERBA SENIORUM.	<i>Ibid.</i>	CAP. LV.— De duobus philosophis, qui ad sanctum Antonium perrexerunt.	848
VITARUM PATRUM LIBER IV.	813	VITARUM PATRUM LIBER V.	851
Prologus.	<i>Ibid.</i>	De libri hujus apud Graecos inscriptione, materia, divisione, utilitate.	<i>Ibid.</i>
CAPUT PRIMUM — De monacho solitario, qui in sinibus Cyrenorum commanebat.	815	LIBELLUS PRIMUS.— De Profectu Patrum.	855
CAP. II.— De dietis Origenis, quod haeretica sint.	816	LIBELLUS II.— De quiete.	858
CAP. III.— De conversatione Hieronymi Jerosolymitani.	817	LIBELLUS III.— De compunctione.	860
CAP. IV.— Quod abbates fratribus suis eorum licentia in eremo constitutis victum administrant.	819	LIBELLUS IV.— De continentia.	864
CAP. V.— Quod frater in eremo pascitur pane caelico.	<i>Ibid.</i>	LIBELLUS V.— De fornicatione.	873
CAP. VI.— Quod laena tanquam animal mansuetum a sene escam cepit.	819	LIBELLUS VI.— De eo quod monachus nihil debeat possidere.	888
CAP. VII.— Quod lupa a sene pascitur, furti rea veniam precatur.	820	LIBELLUS VII.— De patientia seu fortitudine.	893
CAP. VIII.— Quod quinque catuli leonum caeci per anachoretam illuminati sunt.	824	LIBELLUS VIII.— De eo quod nihil per ostensionem fieri debeat.	905
CAP. IX.— Frater quidam ibicis exemplo didicit quid de herbis edere, quidve respuere deberet.	822	LIBELLUS IX.— De eo quod oporteat judicare quemquam.	909
CAP. X.— Frater quidam quinquaginta annis in monte Sina constitutus, non patitur aliorum fratrum accessus.	<i>Ibid.</i>	LIBELLUS X.— De discretionem.	912
CAP. XI.— Obedientiae incredibilis magna miracula.	823	LIBELLUS XI.— De eo quod oporteat sobrie vivere.	933
CAP. XII.— Aliud miraculum obedientiae.	<i>Ibid.</i>	LIBELLUS XII.— De eo quod oporteat sine intermissione et sobrie orare.	941
CAP. XIII.— Daemonia ejiciens etiam a daemone possidente, sine tamen salubri restituitur.	824	LIBELLUS XIII.— De eo quod oporteat hospitalem esse et misericordem in hilaritate.	943
CAP. XIV.— Eremita ad saeculum rediens quomodo punitus est.	<i>Ibid.</i>	LIBELLUS XIV.— De obedientia.	947
CAP. XV.— De habitu vel vestimento Aegyptiorum monachorum.	825	LIBELLUS XV.— De humilitate.	953
CAP. XVI.— De canonico orationum modo, et perfecta abrenuntiatione saeculi.	826	LIBELLUS XVI.— De patientia.	960
CAP. XVII.— Ubi angelus in congregatione seniorum duodecim psalmos visus fuit cantasse.	<i>Ibid.</i>	LIBELLUS XVII.— De cbaritate.	973
CAP. XVIII.— Quanta discretio et observantia in oratione tenenda sit.	827	LIBELLUS XVIII.— De praevidentia sive contemplatione.	978
CAP. XIX.— Quod in responsione Alleluia non dicatur psalmus, nisi qui hoc titulo praenotatur.	<i>Ibid.</i>	VITARUM PATRUM LIBER VI, sive, VERBA SENIORUM.	991
CAP. XX.— De opere manuum, et cur tertia, sexta, et nona psallatur.	828	LIBELLUS PRIMUS.— De praevidentia seu contemplatione.	993
CAP. XXI.— Cum quanta discretionem et cautela suscipiantur in monasterio abrenuntiantes saeculo.	829	LIBELL. II.— De sanctis senioribus qui signa faciebant.	1000
CAP. XXII.— Quod nullus in monasterio sine jussione seniorum agere aliquid praesumat.	830	LIBELL. III.— De conversatione optima diversorum sanctorum.	1004
CAP. XXIII.— De tribus granis lenticulae negligentem dimissis.	<i>Ibid.</i>	LIBELL. IV.— Septem capitula verborum quae misit abbas Moyses abbati Paemenio. Et qui custodierit ea, liberabitur a poena.	1014.
CAP. XXIV.— De duobus monachis, in quorum septimana lignum defecit.	<i>Ibid.</i>	VITARUM PATRUM LIBER VII, sive, VERBA SENIORUM.	1025
CAP. XXV.— De beato Joanne, qui habitabat juxta Lyco oppidum.	831	CAPUT PRIMUM.— Contra gastrimargiam devincendam et desideria gulae.	<i>Ibid.</i>
CAP. XXVI.— De obedientia ejusdem Joannis.	<i>Ibid.</i>	CAP. II.— Contra philargyriam et de perfecta abrenuntiatione.	1028
CAP. XXVII.— De immani saxo, quod idem Joannes per obedientiam advexit.	832	CAP. III.— Nihil dolendum monacho, si quid perdidit aut amisit.	1029
CAP. XXVIII.— De mirabili patientia abbatis Mutii.	<i>Ibid.</i>		
CAP. XXIX.— De monacho cujusdam comitis filio, qui sportas per plateas jussus fuerat portare.	833		
CAP. XXX.— De abbate Pinupbio, qui pro humilitate fugiens, de monasterio longius secessit.	835		

CAP. IV. -- Quod tolerantia paupertatis in requiem ducit	4030	Alexandrini.	1408
CAP. V. -- De reprimenda avaritia.	<i>Ibid.</i>	CAP. XXI. -- Vita abbatis Marci.	1419
CAP. VI. -- Contra iram, et de origine iræ.	<i>Ibid.</i>	CAP. XXII. -- Vita abbatis Moysis, qui fuit ex latronibus.	<i>Ibid.</i>
CAP. VII. -- De retribuendo malum pro malo.	1034	CAP. XXIII. -- Vita abbatis Pauli.	1122
CAP. VIII. -- De non retribuendo inimicis.	1032	CAP. XXIV. -- De virgine quæ faciebat septingentas orationes.	<i>Ibid.</i>
CAP. IX. -- De perfecta patientia.	<i>Ibid.</i>	CAP. XXV. -- De Cronio presbytero.	<i>Ibid.</i>
CAP. X. -- Quod oportet pro pace, quamvis bona sint opera, dimittere.	4033	CAP. XXVI. -- De Eulogio Alexandrino et eo qui erat membrum mancus.	1123
CAP. XI. -- Contra spiritum tristitiæ, qui desperationem facit.	<i>Ibid.</i>	CAP. XXVII. -- De contemplatione quam vidit abbas Antonius.	1126
CAP. XII. -- Contra spiritum vanæ gloriæ.	4034	CAP. XXVIII. -- Vita abbatis Pauli Simplifici.	<i>Ibid.</i>
CAP. XIII. -- Contra spiritum superbiæ.	1035	CAP. XXIX. -- Vita abbatis Pachon.	1130
CAP. XIV. -- Quod perfecti viri, quamvis possint, non lunt miracula facere, ne extollantur.	4037	CAP. XXX. -- Vita abbatis Stephani.	1131
CAP. XV. -- Quod utiliter aliquoties in sordidis cogitationibus relinquitur, ne extollatur.	<i>Ibid.</i>	CAP. XXXI. -- De Valente qui excidit.	1132
CAP. XVI. -- Quomodo vitetur detractio.	4039	CAP. XXXII. -- De Erone.	1133
CAP. XVII. -- De voluntate proximi facienda.	<i>Ibid.</i>	CAP. XXXIII. -- De Ptolemæo qui excidit.	1134
CAP. XVIII. -- De refutatione propriæ voluntatis.	1040	CAP. XXXIV. -- De virgine lapsa.	1135
CAP. XIX. -- De obsequiis infirmantium, vel infirmitate ipsa.	<i>Ibid.</i>	CAP. XXXV. -- Vita abbatis Eliæ.	<i>Ibid.</i>
CAP. XX. -- Quod infirmitas corporis prosit animæ.	4044	CAP. XXXVI. -- Vita abbatis Dorothei.	1136
CAP. XXI. -- De timore Dei.	4045	CAP. XXXVII. -- De Amma Piamun.	<i>Ibid.</i>
CAP. XXII. -- De pœnitentia.	<i>Ibid.</i>	CAP. XXXVIII. -- Vita abbatis Pachomii et eorum qui cum ipso erant.	1137
CAP. XXIII. -- Quod post pœnitentiam uno die potest homo reconciliari Deo.	<i>Ibid.</i>	CAP. XXXIX. -- Vita abbatis Aphtonii.	1138
CAP. XXIV. -- Quod et in proposito pœnitentiæ si transcat homo, tamen suscipitur.	1048	CAP. XL. -- De virgine de qua fuerat dictum falsum testimonium.	1139
CAP. XXV. -- De impugnatiõne dæmonum.	<i>Ibid.</i>	CAP. XLI. -- De virgine quæ simulabat stultitiam.	1140
CAP. XXVI. -- Qualiter homo in se mortificare vitia potest.	4049	CAP. XLII. -- De sancto Pitirum.	<i>Ibid.</i>
CAP. XXVII. -- De perseverantia.	<i>Ibid.</i>	CAP. XLIII. -- De abbate Joanne urbis Lyco.	1141
CAP. XXVIII. -- De labore sanctorum.	1050	CAP. XLIV. -- Narratio abbatis Joannis de eo qui lapsus est.	1147
CAP. XXIX. -- De exhortatione doctrinæ.	<i>Ibid.</i>	CAP. XLV. -- De fratre qui ductus fuit pœnitentia, ejusdem abbatis Joannis narratio.	1148
CAP. XXX. -- De curiositate vitanda.	<i>Ibid.</i>	CAP. XLVI. -- Alia narratio abbatis Joannis, de eo qui lapsus, ductus est pœnitentia.	1149
CAP. XXXI. -- De contentione vitanda.	1051	CAP. XLVII. -- De Pœmenia.	1153
CAP. XXXII. -- De silentio.	<i>Ibid.</i>	CAP. XLVIII. -- Vita abbatis Ammonæ, et eorum qui cum ipso erant.	<i>Ibid.</i>
CAP. XXXIII. -- De fugiendo clericatus honorem.	<i>Ibid.</i>	CAP. XLIX. -- De abbate Be.	<i>Ibid.</i>
CAP. XXXIV. -- De eremo, et quare fugerunt in solitudinem.	1052	CAP. L. -- De abbate Theona.	1154
CAP. XXXV. -- Quæ sit observantia eremitæ.	1053	CAP. LI. -- De abbate Elia.	<i>Ibid.</i>
CAP. XXXVI. -- Qui sint similes unius meriti fratres.	<i>Ibid.</i>	CAP. LII. -- Vita abbatis Apollo.	1155
CAP. XXXVII. -- Temporalis profectus derelinquendus est propter amorem charitatis.	4054	CAP. LIII. -- Vita abbatis Amun.	1163
CAP. XXXVIII. -- Quid lamentatio vel paupertas quæ fit propter Deum, operatur.	1055	CAP. LIV. Vita abbatis Copre presbyteri.	1164
CAP. XXXIX. -- In hac vita homo requiem invenire non potest.	<i>Ibid.</i>	CAP. LV. -- Vita abbatis Suri.	1166
CAP. XL. -- Unde vitia oriuntur.	1056	CAP. LVI. -- Vita abbatis Isaia.	<i>Ibid.</i>
CAP. XLI. -- Qualiter virtutes obtinere oportet.	<i>Ibid.</i>	CAP. LVII. -- Vita abbatis Pauli.	<i>Ibid.</i>
CAP. XLII. -- Quomodo in cœnobiis vivendum sit.	1057	CAP. LVIII. -- Vita abbatis Anaph.	<i>Ibid.</i>
CAP. XLIII. -- Quæ sit observantia spiritualis disciplinæ.	1058	CAP. LIX. -- Vita abbatis Hellenis.	1167
CAP. XLIV. -- De meditationibus duodecim anachoretarum.	1060	CAP. LX. -- Vita abbatis Appelle.	1169
VITARUM PATRUM LIBER VIII, sive, HISTORIA LAUSIACA.	1065	CAP. LXI. -- Vita abbatis Joannis.	<i>Ibid.</i>
Peregrinatio Palladii Helenopoleos episcopi.	<i>Ibid.</i>	CAP. LXII. -- De abbate Paphnutio.	1170
Peregrinatio Melanias junioris et Piniani mariti cum Albina matre.	1072	CAP. LXIII. -- De Tibicine.	<i>Ibid.</i>
De Palladii libro elogium.	1082	CAP. LXIV. -- De protocomite.	1171
Proœmium auctoris.	1083	CAP. LXV. -- De mercatore.	1172
INCIPIT HISTORIA LAUSIACA.	1091	CAP. LXVI. -- Vita abbatis Apollonii.	1173
CAPUT PRIMUM. -- Vita Isidori presbyteri et xenodochii.	<i>Ibid.</i>	CAP. LXVII. -- De Philemone martyre et iis qui cum ipso fuerunt martyribus.	<i>Ibid.</i>
CAP. II. -- Dorotheus Thebanus.	1093	CAP. LXVIII. -- Vita abbatis Dioscuri presbyteri.	1174
CAP. III. -- Acta et temperantia Potamiænæ.	1094	CAP. LXIX. -- Nitrienses anachoretæ.	<i>Ibid.</i>
CAP. IV. -- Vita Didymi orbi.	<i>Ibid.</i>	CAP. LXX. -- De abbate Ammonio et iis qui erant cum ipso.	1175
CAP. V. -- Alexandræ vita.	1095	CAP. LXXI. -- Vita abbatis Isidori et eorum qui erant cum ipso.	<i>Ibid.</i>
CAP. VI. -- De quadam virgine quæ laborabat amore divitiarum.	4096	CAP. LXXII. -- Vita abbatis Ammonæ presbyteri.	1176
CAP. VII. -- Vita abbatis Arsirii et eorum qui cum eo erant in monte Nitriæ.	1097	CAP. LXXIII. -- De abbate Joanne.	<i>Ibid.</i>
CAP. VIII. -- De sancto Amon et ejus conjuge.	1099	CAP. LXXIV. -- Vita abbatis Pityrionis et eorum qui cum ipso erant.	<i>Ibid.</i>
CAP. IX. -- Vita abbatis Or.	1100	CAP. LXXV. -- Vita Eulogii presbyteri.	<i>Ibid.</i>
CAP. X. -- Vita abbatis Pambo.	1102	CAP. LXXVI. -- Vita Serapionis presbyteri.	1177
CAP. XI. -- Vita abbatis Pior.	1103	CAP. LXXVII. -- Vita abbatis Posidonii.	1178
CAP. XII. -- Vita abbatis Ammonii et fratrum simul cum sororibus.	<i>Ibid.</i>	CAP. LXXVIII. -- De Hieronymo.	1178
CAP. XIII. -- Vita abbatis Benjamin.	1104	CAP. LXXIX. -- De Paula.	<i>Ibid.</i>
CAP. XIV. -- Vita Apollonii qui cognominabatur ἀπό πρῶματῶν, id est, a negotiatoribus.	1105	CAP. LXXX. -- De Oxyperantio.	<i>Ibid.</i>
CAP. XV et XVI. -- Vita Pæssii et Isaia.	<i>Ibid.</i>	CAP. LXXXI. -- De Petro.	<i>Ibid.</i>
CAP. XVII. -- Vita Macarii junioris.	1106	CAP. LXXXII. -- De Simeone.	1178
CAP. XVIII. -- Vita abbatis Nathanael.	1107	CAP. LXXXIII. -- Vita Serapionis Sindonitæ.	<i>Ibid.</i>
CAP. XIX et XX. -- Vita Macarii Ægypti et Macarii Alexandrini.	1108	CAP. LXXXIV. -- Vita abbatis Domnionis.	1181
		CAP. LXXXV. -- De virgine silente.	<i>Ibid.</i>
		CAP. LXXXVI. -- De Evagrio celebri diacono.	1182
		CAP. LXXXVII. -- Vita abbatis Pior.	1185
		CAP. LXXXVIII. -- Vita abbatis Moysis Libyci.	<i>Ibid.</i>
		CAP. LXXXIX. -- Vita abbatis Chronii.	1186
		CAP. XC. -- Vita abbatis Jacobi.	<i>Ibid.</i>
		CAP. XCI. -- Vita abbatis Paphnutii Cephalæ.	<i>Ibid.</i>
		CAP. XCII. -- De Cheremone.	<i>Ibid.</i>
		CAP. XCIII. -- De alio.	<i>Ibid.</i>

CAP. XCIV. — De alio.	1186	CAP. CXXV. — De Paula Romana.	1203
CAP. XCV. — De Stephano lapsō.	<i>Ibid.</i>	CAP. CXXVI. — De Eustochio.	<i>Ibid.</i>
CAP. XCVI. — Vita abbatis Solomonis.	1189	CAP. CXXVII. — De Venerea.	<i>Ibid.</i>
CAP. XCVII. — Vita abbatis Dorothei.	<i>Ibid.</i>	CAP. CXXVIII. — De Theodora.	1204
CAP. XCVIII. — Vita abbatis Dioclis.	<i>Ibid.</i>	CAP. CXXIX. — De Usia.	<i>Ibid.</i>
CAP. XCIX. — Vita abbatis Capitonis.	1190	CAP. CXXX. — De Adofia.	<i>Ibid.</i>
CAP. C. — Vita anachoretæ qui illudcatur.	<i>Ibid.</i>	CAP. CXXXI. — De Basianilla.	<i>Ibid.</i>
CAP. CI. — Vita sancti Ephræm diaconi.	<i>Ibid.</i>	CAP. CXXXII. — De Photina.	<i>Ibid.</i>
CAP. CII. — Vita abbatis Juliani.	1191	CAP. CXXXIII. — De Asella.	<i>Ibid.</i>
CAP. CIII. — Vita beati Innocentii.	<i>Ibid.</i>	CAP. CXXXIV. — De Avita.	<i>Ibid.</i>
CAP. CIV. — Vita abbatis Adolii.	1192	CAP. CXXXV. — De Magna.	<i>Ibid.</i>
CAP. CV. — De Abramio.	<i>Ibid.</i>	CAP. CXXXVI. — De virgine quæ excepit Athanasium	
CAP. CVI. — Vita abbatis Elpidii.	1193	episcopum.	1205
CAP. CVII. — Vita abbatis Ænesii.	<i>Ibid.</i>	CAP. CXXXVII. — Vita Ammæ Talida.	1206
CAP. CVI I. — Vita abbatis Eustathii.	<i>Ibid.</i>	CAP. CXXXVIII. — Vita Ammæ Taor.	<i>Ibid.</i>
CAP. CIX. — Vita abbatis Sisinnii.	1194	CAP. CXXXIX. — De virgine quæ renuntiaverat.	<i>Ibid.</i>
CAP. CX. — Vita abbatis Gaddana.	<i>Ibid.</i>	CAP. CXL. — De virgine quæ lapsa est, et egit pœnitentiam.	1207
CAP. CXI. — Vita abbatis Eliæ.	<i>Ibid.</i>	CAP. CXLI. De filia presbyteri quæ lectorem calumniata erat, et Eustattho lectore.	<i>Ibid.</i>
CAP. CXII. — De Sabbato.	1196	CAP. CXLII. — Vita sanctæ Silvanie.	1210
CAP. CXIII. — De Philoromo presbytero.	<i>Ibid.</i>	CAP. CXLIII. — De Jubino.	<i>Ibid.</i>
CAP. CXIV. — Vita beati Severiani et ejus uxoris.	<i>Ibid.</i>	CAP. CXLIV. — De Olympiade.	<i>Ibid.</i>
CAP. CXV. — Vita Eleemonis monachi.	1197	CAP. CXLV. — De Candida.	1212
CAP. CXVI. — Vita abbatis Bisarionis.	<i>Ibid.</i>	CAP. CXLVI. — De Gelasia.	<i>Ibid.</i>
CAP. CXVII. — Vita beatæ Melaniæ.	1198	CAP. CXLVII. — De Juliana.	<i>Ibid.</i>
CAP. CXVIII. — Vita Ruffini presbyteri.	1199	CAP. CXLVIII. — De femina nobilissima quæ fuit semper virgo.	1213
CAP. CXIX. — Vita parvæ Melaniæ.	1201	CAP. CXLIX. — De Magistrano.	<i>Ibid.</i>
CAP. CXX. — De Albina.	1203	CAP. CL. — De uxore virt senatorii.	1214
CAP. CXXI. — De Piniano.	<i>Ibid.</i>	CAP. CLI. — Vita fratris qui cum eo versabatur.	1215
CAP. CXXII. — De Pammachio.	<i>Ibid.</i>		
CAP. CXXIII. — De Macario.	<i>Ibid.</i>		
CAP. CXXIV. — De Constantio.	<i>Ibid.</i>		

FINIS TOMI SEPTUAGESIMI TERTII